

ISPERA

list studenata Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, god. I. br. 1.

primjerak je besplatan

Cijenjeni kolegice i kolege!

Pred vama je prvi broj lista studenata Ekonomskog Fakulteta ili, kako smo ga skraćeno nazvali, SEF. Nakon više neuspjelih pokušaja naših kolega iz ranijih generacija, koji su često zapinjali iz ovih ili onih opravdanih razloga, nama je napokon uspelo da izdamo prvi broj, a ocjene, komentare i kritike prepuštamo vama. Nadamo se da razumijete kako je svaki početak težak i da nećete ozbiljno shvatiti naše nesigurnosti, previde i pogreške, koje su nastale često zbog neiskustva, neadekvatnog prostora i opreme, ali nekada i loše suradnje naših kolegica i kolega. Ovaj list nastao je kao plod želje za buđenjem ponekad uspavanih studenata i nastojanja da ih se potakne da se uključe u neke aktivnosti i time prošire krug svojih prijatelja, ali povećaju i svoja iskustva i znanja. I sam znam kako je teško uhvatiti vrijeme za bilo što kada stisnu rokovi, borba za uvjet i sl., ali također znam da bi bila šteta dijeliti svoje slobodno vrijeme na vrijeme prije i poslije kave, što ne osporavam jer i sam to činim, kada postoje razni sadržaji koji mogu biti puno primamljiviji, zabavniji, a u svakom slučaju i vrlo korisni za sve nas. Nadam se da nisam bio previše kritičan i da ste dobronamjerno shvatili sugestije i da će te nas podržati u realizaciji sljedećih brojeva. Na koncu, želio bi u svoje ime, ali i u ime cijelog uredništva zahvaliti svim kolegicama i kolegama iz Zagreba, Dubrovnika, kolegama sa našeg i ostalih fakulteta u Mostaru, Studentskom Zboru Ekonomskog Fakulteta koji su pomogli u realizaciji prvog broja u nadi da će te i dalje biti uz nas. Jedno veliko hvala svim sponzorima, koji su velikodušno pomogli, jer bez njih ne bi bilo ničega. Posebno hvala našem dekanu prof. dr. Dani Kordiću i svim profesorima Ekonomskog fakulteta koji su nam pružili potporu i pomoć u realizaciji ovoga broja. Još jednom vas pozivam: **Priključite nam se! Svi vaši komentari, sugestije, ideje dobro su nam došli.**

Unaprijed hvala u nadi da se uskoro opet vidimo!

Urednik
Nikola Papac

SEF

list studenata

Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Nakladnik:

Studentski zbor Ekonomskog fakulteta
Sveučilišta u Mostaru

Uredništvo:

Nikola Papac, glavni i odgovorni urednik,
Josip Pušić, zamjenik glavnog urednika,
Ivan Kelava
Tomislav Raič
Anita Gilja
Hrvoje Jozinović
Igor Bradara
Saša Kljajić
Ivana Ramljak
Bojan Čerkuč

Suradnici: Daniel Vidović, Anđelka Pažin, Matej Jurkić, Dalibor Arapović, Oliver Papac, Željko Pavlović, Petrana Prskalo, Ivan Petrović, Bruno Jozinović, Stanka Alilović, Dragana Majić, Stipe Bubalo, Maja Pehar, Blaž Kelava, Željko Herceg, Marijana Musić, Slavena Raspudić, Iva Barišić, Vedran Markota, Josip Marušić i Mijana Jurič.

Lektor: Ivica Šimunović

Naslovnica: Igor Bradara

Adresa: Matice hrvatske b.b. 88000 Mostar

Žiro račun: ZAGREBAČKA BANKA d.d.

3381002200372369 uz naznaku «ZA NOVINE»

e-mail: list_sef@net.hr

Grafička priprema: Damir Zadro

Tisak: FRAM Mostar

Obraćanje prodekanice za nastavu

Čast mi je i zadovoljstvo što se mogu u ime posloводства Ekonomskog fakulteta, dekana prof.dr.sc. Dane Kordića, prodekana za financije prof.dr.sc. Ivana Pavlovića, kao i u svoje osobno, obratiti čitateljima «SEF»-a, novina studenata našeg Fakulteta. Prije svega, sama ideja osnivanja jednih ovakvih novina, kao i naponi uloženi u njenu realizaciju kako od strane uredništva, tako i svih suradnika novina, vrijedna je svake pohvale i zaslužuje potporu, ne samo posloводства, nego i svih profesora, asistenata i djelatnika Ekonomskog fakulteta.

Nadamo se da će ove novine kroz teme koje obrađuju pomoći u artikuliranju studentskih razmišljanja o tome kako oni doživljavaju ovaj Fakultet, te da će pomoći boljem međusobnom razumijevanju na način da iskreno ukažu na probleme, ali i da pohvale ono što valja.

Iako se kao profesori i studenti na ispitima nalazimo na «suprotnim» stranama, osnovni cilj nam treba biti isti: učiniti ovaj Fakultet što boljim u smislu omogućavanja studentima da postignu što višu razinu obrazovanja sukladno svim načelima i standardima europskih fakulteta.

Trenutno se cijela akademska zajednica u BiH nalazi pred značajnim izazovima. Očekuje nas promjena i usvajanje novog Zakona o visokom obrazovanju, definiranje smjernica i načina za ispunjavanje zahtjeva iz Bolonjske deklaracije koja traži ujednačavanje uvjeta i kvalitete obrazovanja na svim europskim fakultetima i sveučilištima. Ukoliko se želi i nakon 2010 godine, kada Bolonjska deklaracija stupa na snagu, zadržati mjesto i Fakulteta i Sveučilišta u obitelji europskih sveučilišta i fakulteta, osnovni zahtjevi iz deklaracije koji se odnose na uvjete studiranja, kvalitetu nastavnika, kvalitetu nastavnih planova i programa trebaju biti ispunjeni.

Na trenutnom poslovodu Fakulteta, na profesorima, asistentima, suradnicima, ali i na studentima, leži velika odgovornost u smislu odabira načina na koji naš fakultet što brže približiti zahtjevima Bolonjske deklaracije. Potrebno je uskladiti naše nastavne planove i programe s istim na referentnim fakultetima kako u BiH, Hrvatskoj, tako i u Europi, osigurati preduvjete za prelazak na sustav prijenosa studijskih

bodova (ECTS) kako bismo ujednačili uvjete studiranja i uveli jednake standarde i norme koji će od 2010. godine vrijediti na svim sveučilištima i fakultetima u svim zemljama Europe. Time bismo našim studentima osigurali iste mogućnosti kao i drugim studentima na bilo kojem drugom ekonomskom fakultetu u Europi, odnosno omogućili veću pokretljivost studenata između tih fakulteta tj. prijelaz s fakulteta na fakultet i priznavanje diploma.

Na našem fakultetu su se i dosad značajni naponi ulagali u osuvremenjivanje procesa izvođenja nastave tako da Fakultet danas ima tri računalne učionice s tri LCD projektora, studenti imaju mogućnost rada s najsuvremenijim softverskim alatima, izlaz na Internet i sl. Na tom planu će se i dalje intenzivno raditi, naravno koliko to omogućavaju ograničena financijska sredstva, kako Fakulteta tako i ukupnog gospodarstva.

Na Fakultetu se također intenzivno radi na osposobljavanju vlastitih nastavnih kadrova. U posljednje tri godine svake godine smo imali obranu po jedne doktorske disertacije, a trenutno su dvije u završnoj fazi, svi mlađi asistenti su na poslijediplomskim studijima, a nekoliko njih je već i magistriralo i radi na pripremi doktorske disertacije.

Sve u svemu, dosta toga je već urađeno, ali su i značajne aktivnosti pred nama. U tim aktivnostima se svi od posloводства, preko profesora, asistenata i suradnika pa do studenata trebaju maksimalno angažirati kako bismo osigurali stabilne temelje i za generacije koje dolaze. I ove novine vidimo kao jedan od načina da se studenti što bolje informiraju o svim promjenama i aktivnostima koje se odvijaju na Fakultetu, o mogućnostima i načinima njihovog izravnog učešća u svim procesima, ali i kao način dobivanja povratnih informacija što studenti misle o svemu tome.

Na kraju, srdačne čestitke na ovom prvom broju uz želju da ih bude još mnogo na zadovoljstvo studenata, ali i profesora, asistenata i suradnika ovog Fakulteta.

Prodekan za nastavu
Doc.dr.sc. Dražena Tomić

PREDSTAVLJAMO USPJEŠNE

Zagrebačka banka BH d.d. Mostar

Zagrebačka banka BH d.d. Mostar članica je bankarskog sustava UNICREDITO i vodeća je bankarska kuća u BiH po ocjeni časopisa Finance Central Europe za 2002.g. Doista je rijetkost naići na tako uspješna poduzeća u našoj tmurnoj stvarnosti.

O tomu smo razgovarali sa gosp. Zrinkom Šaravanjom, direktorom sektora poslovne mreže.

Gosp. Šaravanja, možete li nam ukratko predstaviti poslovne rezultate ZABA-e BH u protekloj 2002.g.?

ZABA BH iza sebe je ostavila još jednu uspješnu poslovnu godinu, i ona je ujedno i rekorder po ostvarenoj dobiti u našoj desetgodišnjoj povijesti. Banka je ostvarila neto dobit od oko 9 milijona KM, a dionički kapital iznosi 34 mil. KM. Usporedimo li, dakle, tu neto dobit sa dioničkim kapitalom vidimo da je banka ostvarila iznimno veliku stopu povrata na uloženi dionički kapital od oko 26%, uz odnos troškova i prihoda od oko 55,5%. Istakao bih i aktivnosti naše banke na

jačanju tržišne pozicije na cjelokupnom području BiH. Stoga nam je i osnovni cilj bio rast mreže poslovnica i prodajnih mjesta. Na koncu 2002. ZABA BH ima 30 prodajnih mjesta, a u ovoj godini planiramo otvoriti još 6, većinom u Republici Srpskoj. Ostvarenim rezultatima zaposlenici i vlasnici su izuzetno zadovoljni imajući u vidu i ukupnu makroekonomsku situaciju koja nam nije išla u prilog.

Kako ocjenjujete bankarski sektor u BiH?

Trenutni broj od 40 banaka na tržištu BiH je, po mom mišljenju prevelik, te je za očekivati da će se on postupno smanjivati. Preduvjeti za taj proces stvoreni su i promjenama u zakonu o bankama kojim je povećan cenzus za osnivački kapital sa 10 na 15 mil. KM. Mnoge manje banke nisu u stanju udovoljiti tim strogim uvjetima pa su se počele međusobno udruživati ili pripajati većim bankarskim kućama. Tržištem dominiraju 3-4 banke s većinskom inozemnim kapitalom.

Svjedoci smo da su kamatne stope na zajmove i dalje i te kako velike, hoće li će uskoro doći do povoljnijih uvjeta kreditiranja za stanovništvo i poduzeća?

Istina je da su kamatne stope za sektore stanovništva i gospodarstva bitno više ako se one porede sa uvjetima na

razvijenom evropskom tržištu. Međutim, također se mora reći da je kamatna stopa cijena novca u koju je uračunat određeni rizik, s obzirom na uvjete u kojima banka posluje. Na žalost BiH se percipira kao visokorizično tržište, a depozitna osnova banaka nije adekvatna s aspekta ročnosti tih depozita. Vrlo je malo dugoročno oročenih depozita, a to je upravo uz vlastiti kapital banaka jedini kvalitetan izvor za kreditiranje. Budući da su plasmani dugoročni moraju se i plasirati iz dugoročnih izvora. Nakon zamjene ino valuta u Euro ZABA BH je reagirala povoljnijim uvjetima kreditiranja spuštajući kamatnu stopu i ispod 10% što je u nas još uvijek rijetkost. Osobno mislim da je teško očekivati bitnije smanjenje kamatnih stopa u postojećim makroekonomskim uvjetima. Tu će svojevrsnu prednost imati banke sa većinskim inozemnim kapitalom gdje se i mi svrstavamo.

Koji su novi proizvodi ZABA-e BH?

Ponudu banke u 2002. proširili smo nizom novih proizvoda prvenstveno namijenjenim fizičkim osobama. Tu bih izdvojio liječničke kredite, Trajni nalog, Dječiju štednju i Studentski račun kao jedinstveni proizvod na bankarskom tržištu BH. Studentskim računom bez zaračunavanja naknade za vođenje računa dobivate cijeli paket usluga pomoću kojih možete brže i jednostavnije putem telefona, kartice i GSM uređaja rješavati svoje financijsko poslovanje, bez potrebe dolaska u banku.

Koliko ulažete u mlade ljude?

Uvjereno je kako je samo ljudski faktor taj koji će bitno odrediti kvalitetu usluge banke u odnosu na konkurente odredio je i našu politiku spram ulaganja u zapošljavanje i edukaciju mladih ljudi. ZABA BH je u protekle 2-3 godine uposlila više od 30 mladih visokoobrazovanih ljudi. Većina njih je pohađala izuzetno kvalitetan jednogodišnji program dodatne edukacije «Eduka» na kojem su usvajali suvremena znanja iz managementa, vještine komuniciranja, vještine prodaje i ostalih disciplina koje se još uvijek nedovoljno

izučavaju na našim fakultetima. Imali smo izuzetno pozitivna iskustva i nastojat ćemo s tom praksom nastaviti i dalje. Mlađim uposlenicima je omogućeno vertikalno napredovanje unutar organizacijske strukture, a posebno bih izdvojio i horizontalno nagrađivanje, koje im služi kao dodatna motivacija.

Imate li programe za kreditiranje i stipendiranje studenata?

Na žalost za sada nemamo proizvode za kreditiranje i stipendiranje studenata, ali radimo na programu za kreditiranje kojeg bi realizirali preko Studentskog računa i Trajnog naloga. Mišljenja sam da bi studenti pokazali veliki interes za jednim takvim proizvodom.

Kakva je Vaša suradnja sa Sveučilištem u Mostaru?

Suradnja sa Sveučilištem je jako dobra. Istakao bih da smo i prije pojave Studentskog računa imali neposredne kontakte sa fakultetima gdje smo uposlenicima predstavljali naše proizvode: Tekući račun, Visa kartice, SMS bankarstvo i dr. Naišli smo na jako dobar odziv s obzirom da su to novi bankarski proizvodi i bitno se razlikuju od klasičnih. Vjerujem da ćemo i Studentskim računom načiniti jedan značajan iskorak i da će se ta suradnja još više obogatiti i na drugim zajedničkim projektima.

Pripremio Josip Pušić

Zagrebačka banka

Upravljanje znanjima

Globalizacija tržišta u prvi plan ističe znanje kao osnovnu vrijednost uspješnih kompanija. Kvalitetno upravljanje znanjima skrivenim u kompaniji, stoga, postaje imperativ uspješnog poslovanja

Smatra se da je većina znanja koje kompanija posjeduje skriveno. Sve se više napora ulaže u pokušaj da se to znanje pretvori u konkretnu činjenicu koja može pomoći u stvaranju novih vrijednosti, tj. kapitala. Poslovanje po principu 24/7/365 zahtijeva da korporativno znanje bude dinamički resurs koji će se neprestano koristiti u svrhu što kvalitetnijeg poslovanja.

Znanje općenito možemo definirati kao sitezu informacija, stručnih i istraživačkih spoznaja i iskustava koja imaju praktičnu vrijednost.

Upravljanje znanjem javlja se kao posljedica sve većih zahtjeva koje donosi poslovanje na globalnoj razini. Također, nedostupnost znanja tamo gdje su potrebna, te disperzija znanja unutar različitih odjela tvrtke, dovela su do razmišljanja o najučinkovitijem načinu za upravljanje organizacijskim znanjem.

Na nivou kompanije, možemo izvojiti dvije vrste znanja. Osobno znanje posjeduju uposlenici, i ona nisu nigdje zabilježena niti kategorizirana. Zabilježena znanja u koje ubrajamo upute i procedure nazivamo kodificiranim znanjem.

Veliki dio kompanija upravljanje znanjem svele su na nekoliko osnovnih kategorija, i to:

Povećanje produktivnosti

Korištenje znanja za definiranje najbolje poslovne prakse, te izbjegavanje neučinkovitih aktivnosti s ciljem što bržeg rješavanja problema. Inovativnost, pronalaženje novih ideja koje direktno poboljšavaju produktivnost, ali i poziciju kompanije na tržištu.

Brzina reagiranja na probleme i zahtjeve kupaca Riječ je, prije svega, o dostupnosti znanja tamo gdje su ona potrebna. Moderne komunikacijske tehnologije su napravile revoluciju u brznoj distribuciji znanja bez obzira na geografsku udaljenost.

Dodatna edukacija

Jednostavna distribucija znanja preko Interneta dopušta svakodnevni rad na edukaciji uposlenika učenjem na daljinu, koji će svoja znanja staviti u proces upravljanja znanjima na razini kompanije.

Stjecanje novih znanja

Da bi održale konkurentnost te odgovorile zahtjevima modernog poslovanja, kompanije neprekidno trebaju povećavati kvalitetu korporativnog znanja. Edukacija uposlenika je klasično, no ne i jedino rješenje. Naime, mnoga preuzimanja (akvizicije) izvode se sa namjerom preuzimanja znanja i tehnologija drugih kompanija.

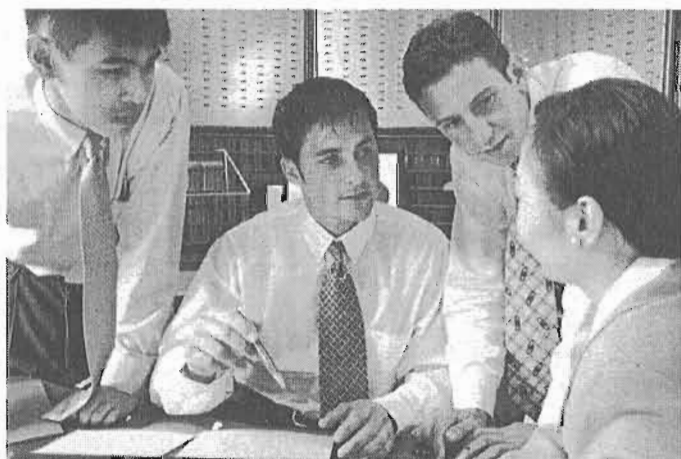
Drugi, u svijetu veoma popularan način, je korištenje konzultantskih usluga kompanija čiji je jedini posao sakupljanje i iznajmljivanje znanja o raznim gospodarskim granama. Konzultantske usluge koriste se u pravilu u ključnim trenucima izvedbe nekog projekta, kada su potrebna kratkotrajna, ali sažeta iskustva drugih.

Znanje se može unaprijediti i organiziranom komunikacijom, spajanjem ljudi različitih profila i svjetonazora. Njihov zajednički angažman na nekom projektu može generirati mnoge kvalitetne ideje, do kakvih inače ne bi bilo moguće doći. Prilagođavanje trendovima, novim tehnologijama i zahtjevima koje postavljaju tržište i konkurencija također neminovno znači stjecanje novih znanja. U takvom procesu od presudnog su značaja uposlenici spremni na promjene i prihvatanje novih spoznaja i iskustava. Na koncu, moderne komunikacijske tehnologije (Internet) dovele su do stvaranja pojma tzv. umrežavanja znanja. Riječ je o procesu distribucije znanja između uposlenika, timova, razvojnih grupa, gdje se intenzivnom komunikacijom proširuju postojeća znanja ali i generiraju nove ideje.

Na koncu, istraživanje novih tehnologija je jedan od glavnih metoda za stjecanje novih korporativnih znanja. U tome su velike svjetske kompanije čak i prestige sveučilišta i ostale znanstvene ustanove, jer u istraživanje i razvoj (R&D) ulažu i do 25 posto godišnjih prihoda.

Kako vidimo, upravljanje znanjem nije jednostavan posao, no neizbježan je ukoliko se želi uspješno poslovati. Kvalitetno iskorištavanje korporativnog znanja, njegovo lociranje i sistematizacija, može biti presudno za generiranje novih ideja a samim time i za komplicirani proces pretvaranja znanja u bolju prodaju, veći profit ili bolji udio na tržištu.

Međunarodni stilovi biznisa

N

I

R

Karakteristike upravljanja često se mijenjaju u skladu s nacionalnom kulturom, koja određuje kako su manageri obrazovani, kako vode ljude i kako pristupaju svojim poslovima.

1996. godine provedeno je istraživanje među 8000 managera iz 18 europskih zemalja, uključujući njih 400 pojedinačno iz Poljske, Mađarske, Bugarske i Istočne Njemačke. Razlike u stavu mogu biti ključne za način na koji kompanije ocjenjuju potencijalne uposlenike, poslovne partnere ili dobavljače, kao i mogućnost za uspješno vođenje biznisa. Ako ne prepoznate i uzmete u obzir te razlike, poslovni odnosi će se poremetiti ili pak propasti.

Poljak će vas nazvati krajnje ludim tijekom sastanka bez namjere da to bude osobno. Kritiziranje ideje se više ne proširuje na osobu, kao među Ircima. Ali Istočni Nijemci i Mađari su ujednačeni između onih koji to mogu podnijeti i onih koji se boje poraza. Ali svi će bolje podnijeti kritiziranje svojih planova od Grka, Portugalaca, Španjolaca i Talijana.

Mađarski manager će se najvjerojatnije pridružiti vašoj kompaniji zato što vas voli i poštuje koliko i radi mogućnost svoga napredovanja u karijeri, pa će se prijateljski intervju prilikom zapošljavanja isplatiti. Hladniji, više formalni poslovni odnosi, kao u Zapadnoj Njemačkoj ili Austriji, će više odgovarati Istočnim Nijemcima.

Devet od deset Mađara očekuju da budu cijenjeni na osnovu toga tko su, a ne što rade. Austrijanci su slični. Za razliku od istočnih Europljana i njihovih grčkih susjeda, tipični Bugarin očekuje da bude cijenjen na osnovu rada.

Prema istraživanju, manageri iz Istočne Europe su manje kolektivni mislioci nego Zapadni Nijemci, Belgijanci ili Francuzi. Individualni bonusi mogu motivirati managere iz Mađarske, Bugarske, Poljske i Istočne Njemačke, bolje nego mnoge zapadnjake.

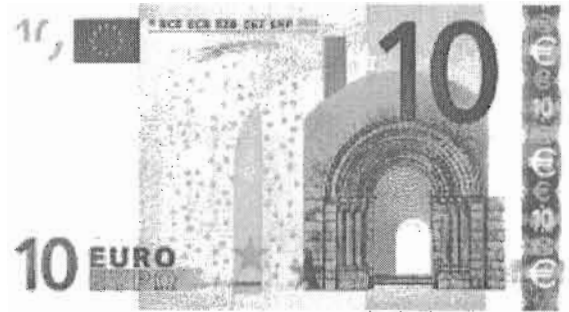
Najviše žena kao managera ima u Švedskoj, gdje se društvene kvalitete smatraju važnima kao i obrazovanje. Za razliku od Europe, u Japanu je uobičajen management sa konsenzusom. Odluke donose svi uposleni, a ne samo uprava.

Na drugoj strani svijeta, u SAD-u, manageri obično pohađaju poslovne škole, komuniciraju neformalno na poslu, očekuju da svi dobro rade. Individualni doprinosi su cijenjeni, a inovacije se nagrađuju. Imaju natjecateljski i agresivni stav prema poslu i često prihvaćaju promjene.

Nacionalne barijere mogu biti jako dobro zamijenjene kulturnim, upozorava istraživanje. U tom slučaju, kompanije bi se trebale pripremiti za različite poslovne vrijednosti.

EURO

novac europske budućnosti

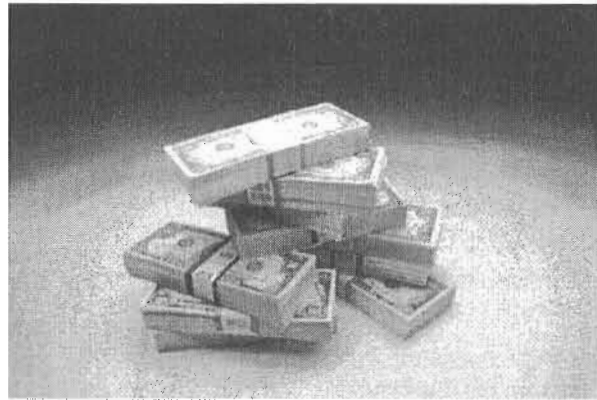
2002. g. sa scene su definitivno nestale nacionalne valute zemalja članica Europske monetarne unije, a na scenu je stupila nova zajednička valuta EURO. Proces nastanka zajedničke valute trajao je dosta dugo, a već tamo u prvoj polovici 20-og st. javila se ideja zbližavanja europskih razvijenih zemalja i to kroz organiziranje zajedničke obnove nakon II. Svjetskog rata, a sve radi sprječavanja ekspanzije SSSR-a koji je bio u jeku promjena. Ove procese zbližavanja potakle su SAD-e svojim obećanjem pomoći od 15 mlrd. USD razorenim europskim zemljama uz uvjet da stvore zajednički plan obnove. Sve ovo SAD su potakle vidjevši i svoj veliki interes za ulaganja u europske zemlje. Idejni tvorac ovoga plana bio je američki tajnik za vanjske poslove George Marshall, po kome je ovaj projekt i dobio ime Marshallov plan, a na temelju kojeg je 1948.g. osnovana i Organizacija za europsku ekonomsku suradnju (OECE) radi jačanja multilateralne trgovine među zemljama članicama i pojačavanja njihove suradnje sa SAD-om i Kanadom. Ujedinjenje zapadnoeuropskih zemalja teklo je i na monetarnom planu kroz niz sporazuma i unija koje su smjenjivale jedna drugu kao što su Europska platna unija, osnovana 1950, zamijenio ju je 1958. Europski monetarni sporazum, te od 1972. g. Europski monetarni sustav popularno nazvan "monetarna zmija", te, konačno, Europska monetarna unija (EMU). Novčane jedinice koje su tako prethodile EURU i omogućile njegovo stvarno zaživljavanje nisu bile i efektivni (stvarni) novac nego su to bile obračunske jedinice koje su olakšavale trgovinu među zemljama članicama i ubrzale njihovu integraciju. 1950. g. stvorena je EUA (European unit of account) ili Europska obračunska jedinica, koja je bila samo obračunsko sredstvo tj. knjigovodstveni novac, 1973. g. zamijenjena je ECU-m (European composite unit) koju su činile valute devet zemalja članica tadašnje

europske ekonomske zajednice. 1981.g. zajednička valutna jedinica postaje ECU (European currency unit) koja je postala jedinstvena obračunska jedinica zajednice. Konačno uvođenje EURA kao četvrte ali prave, i posljednje nadamo se europske valute odvijalo se u više etapa, a završni dio učinjen je 1.1.2002.g kada je u opticaj uveden EURO i kao depozitni i kao efektivni novac. Vođenje monetarne politike preuzela je Europska središnja banka sa sjedištem u Frankfurtu, koja će zacrtanu monetarnu politiku u sklopu cijele EMU-e provoditi preko nacionalnih središnjih banaka, slično kao monetarni sustav SAD-a. Tako 1.1.2002. g. definitivno sa scene nestaju valute zemalja članica EMU-a, a to su njemačka marka, austrijski šiling, talijanska lira, belgijski franak, francuski franak, španjolska pezeta, nizozemski gulden, luksemburški franak, grčka dragma, portugalski eskudo, irska funta te finska marka. Kao što ste primijetili tu nema engleske funte koja je izišla ranije iz EMU-a iz nekih svojih interesa pa vam je sada jasnije zašto se kaže za neke čudake da se

prave Englezi. Nestanak nacionalnih valuta izazvao je dosta reakcija i emocija, pa nije bila rijetka scena simboličkog pokapanja nacionalnih valuta uz najveće počasti ili pak izgradnja spomenika novčanicama koje su do tada bile simbol uspjeha tih zemalja. Posebno se to tiče njemačke marke, čiji nestanak je i kod nas izazvao mnogo negodovanja i nostalgije jer je bila simbol sigurnosti u prethodnim teškim vremenima. Tečaj eura je fiksiran za svaku valutu zemalja članica. Papirne novčanice eura je dizajnirao Robert Kalina, a zanimljivo je da je on dizajner i novčanice od 200 KM. Postoji sedam papirnih novčanica u apoenima od 5€, 10€, 20€, 50€, 100€, 200€ i 500€. Na prednjoj strani novčanica vidimo prozore i vrata koji simboliziraju europski duh otvorenosti i suradnje, a most na stražnjoj strani simbolizira usku suradnju unutar naroda Europe, te Europe i ostatka svijeta. Dizajnirane su prema različitim stilovima, pa tako na novčanici od 5€ ide stil klasike, 10€ romanika, 20€ gotika, 50€ renesansa, 100€ barok i rokoko, 200€ arhitektura željeza i stakla i 500€ moderna arhitektura 20-og stoljeća. U zaštitu je uključen čitav niz karakterisika kao što su takrilne osobine papira, reljefni tisak, vodeni žig, zaština nit, folijski hologram, posebne boje tiska, i još mnoge zamke koje radi sigurnosti nisu odane. Iako skup ovih karakteristika govori o euru kao jednoj od najsigurnijih novčanica na svijetu trenutno, ipak odlučnog krivotvoritelja neće ništa spriječiti da pokuša, što se već i dešavalo, ali sa lakoćom se otkrivalo te pokušaje. 1€ odgovara vrijednosti od 100 centi, pa tako imamo i kovanice koje se izdaju u vrijednosti od 1, 2, 5, 10, 20, 50 euro centi, te 1€ i 2€. I kovanice su izrađene prema naprednim tehnološkim specifikacijama kao što su dvometalna tehnologija na 1€ i 2€, ispisivanje slova po rubu 2€, različita težina i dimenzije, te najsigurnija strojna čitljivost koja im omogućuje korištenje na aparatima i automatima u cijeloj zoni eura. Svaka zemlja članica izabrala je motive za stražnju stranu kovanice, dok je prednja strana zajednička za sve, a dizajnirao ju je Luc Luyckx. Važno je napomenuti da će

euro sudjelovati u približno 30 % svjetske razmjene, čime bi trebao biti druga najvažnija valuta iza USD, koji zbog svjetske nestabilnosti postaje sve nesigurniji i sve više gubi vrijednost. Osim zemalja EMU-a, želju za preuzimanjem eura iskazale su mnoge manje razvijene zemlje, među kojima je i BiH, a važno je spomenuti Crnu Goru u kojoj je euro već službena valuta. I na kraju zajednički mu poželimo što manje inflacija i kriza, a sebi džep pun eura i mnogo poslovnog i životnog uspjeha.

Nikola Papac

BOSNA I HERCEGOVINA CRNA RUPA EUROPE

Sadašnji društveni trenutak i mladi u BiH

Doista je tužno kad čovjek koji voli svoju zemlju i ima potrebu reći nešto o njezinom "sadašnjem društvenom trenutku" mora koristiti teške riječi, poput ovih iz naslova. Tužno je... i tužan sam, ali je i realno, a ja nastojim biti realan.

Što reći o zemlji s najnižim bruto društvenim proizvodom u Europi, o zemlji s najnakaznijim državnim uređenjem na svijetu, o zemlji kojom vlada kriminal domaćih vlastodržaca i licemjerje međunarodne zajednice utjelovljeno u liku i djelu bezobzirnog engleskog lorda? Taj "Visoki predstavnik" donedavna je trenirao strogoću na koži sjevernoirskih katolika (zapovjednik engleskih specijalaca na "krvavu nedjelju" 1969. u Londonderryju bio je upravo dotični gospodin), zbog svojih je zasluga dobio lordovsku titulu, a sada je postao učiteljem demokracije nama, neukim Balkancima.

Mišljenja sam da je današnja BiH dosegla najnižu točku u socijalno-političkom smislu otkad egzistira kao politička zajednica. Bosna i Hercegovina danas nije država, budući da ne posjeduje atribute državnosti. Osnovni elementi koji jednu političku tvorevinu čine državom u prvom su redu carine, porezi i monopol prinude (tj. nadležnost nad vojskom i policijom). Kao što je poznato, ništa od navedenog nije u nadležnosti države, već njezinih entiteta, ustrojenih na sasvim oprečnim principima (centralizirana republika i decentralizirana federacija). BiH je prije privid države, svojevrstan protektorat, oblik nepoznat u dosadašnjoj političkoj povijesti. Današnja je Bosna i Hercegovina jedan veliki eksperiment, vrlo zanimljiv za sociološka, psihološka i svakovrsna druga istraživanja. Uvjeren sam da se ona i vrše od strane bjelosvjetskih "demokrata", pod budnim okom preuzvišenog gospodina lorda i njegove birokratske svite. Ali, na žalost, mi građani ove zemlje smo pokusni kunići, zatvoreni u kavezu spletki međunarodnih i domaćih moćnika.

Osvrnut ću se i na domaću, prije svega hrvatsku političku elitu u BiH. Nakon ovih izbora, kao i nakon svih prethodnih očigledno je samo jedno: krajnji je cilj ostati u fotelji, zadržati vlast i sve privilegije koja ona donosi visoke plaće, skupocjene stanove, neumjereno trošenje proračunskog novca... Priče o ravnopravnosti hrvatskog naroda, napretku, općem dobru i nacionalnim interesima rezervirane su samo za predizbornu kampanju. Poseban je problem unutar hrvatskog nacionalnog korpusa u BiH nerazvijen pluralizam mišljenja, a samim tim i neprofilirana politička scena. Dominantna je samo jedna stranka (ili točnije, interesna skupina usko povezana s kriminalom) koja vrlo uspješno manipulira biračima pod krinkom zaštite nacionalnih interesa. Istina, malo nas je i

trebamo biti jedinstveni, barem oko temeljnih nacionalnih pitanja. Ali ne bismo trebali to jedinstvo iskazivati tako da podržavamo ljude koji nas vode u propast, ljude čija nam se moralna upitnost iz dana u dan sve jasnije očituje. Umjesto toga, usmjerimo jedinstvo na rušenje sadašnjeg neodrživog poretka. Dosta je bilo dogmatiziranja Dayton. Krajnje je indikativno da su danas najžešći zagovornici Dayton političari iz republike srpske (namjerno napisano malim slovima op.a.). Jasno je i zašto taj im je sporazum podario 50 % ozemlja BiH i ozakonio zločine na kojima počiva ta tvorevina. Logično je onda da se i mi pitamo zašto ne možemo imati svoj entitet, ako smo ravnopravan narod.

Sadašnja vlast govori o ekonomskim reformama. Ne može se reformirati nešto što je u samom temelju krivo postavljeno, a temelji Bosne i Hercegovine su upravo takvi truli do svoje srži. Gradnja na njima slična je pokušaju gradnje kuće na živom pijesku što je, složiti ćete se, projekt ravan samoubojstvu. Umjesto toga, treba ih srušiti i krenuti iznova s izgradnjom moderne i funkcionalne države, a uzori su dobro znani. Primjeri Švicarske i Belgije govore da je moguće organizirati više-nacionalnu zajednicu koja će biti perspektivna i skladna, ali uz nužan preduvjet zaštite nacionalnih posebnosti i kulture. Nacionalni su interesi kod nas zaštićeni samo na papiru, dok u praksi uopće ne postoje, niti se provode.

Što u ovakvoj situaciji možemo učiniti mi mladi, a posebice vi koji studirate na jedinom hrvatskom sveučilištu u Bosni i Hercegovini? Prije svega, mora se osigurati opstojnost našeg sveučilišta i učiniti sve da ide ukorak s modernim europskim sveučilištima. Ono mora biti potpuno otvoreno, slobodno i što je najvažnije neovisno o političkoj volji vlastodržaca. S druge strane, kao jedino sveučilište sa službenim hrvatskim jezikom, mora biti jedan od temelja našeg znanstvenog i sveukupnog društvenog razvoja. Svjedoci smo da danas nije tako. Porazan je podatak da samo 2 % mladih Hrvata studira u BiH. Na žalost, sumnjam da će vladajuća garnitura učiniti ijedan djelotvoran korak u tom pravcu, osim ako se takvim ne smatra isprazna retorika. Prijeko nam je potreban zakon o sveučilištu, koji bi konačno definirao načine njegova financiranja. Mi mladi moramo biti motor promjena, nositelji revolucionarnog duha i pozitivnog revolta koji će biti inicijator napretka u ovoj zemlji. No danas toga duha među hrvatskim studentima nema kako u Mostaru, tako ni u Zagrebu, Splitu i ostalim sveučilišnim centrima. Danas nas pritišće apatija, upali smo u kolotečinu vremena i kao da ne brinemo što će biti sutra. Važno je otići na kavu, posjetiti faks s vremena na vrijeme, položiti koji ispit... Kakav revolucionarni mladenački duh? Ma to su prazne priče!

Vratimo se načas u vrijeme poznate šezdesetosmaške generacije studenata generacije naših majki i očeva. Tada su hrvatski studenti digli svoj glas za slobodu i protiv kršenja nacionalnih prava. Mi danas šutimo, pa i ne možemo očekivati da se naš glas čuje. Mladi su apolitični, ne bore se za svoja prava, nema ih nigdje, kao da ne postoje. Ako tako nastavimo, bojim se da će ova zemlja još zadugo biti crna rupa u srcu bogate Europe.

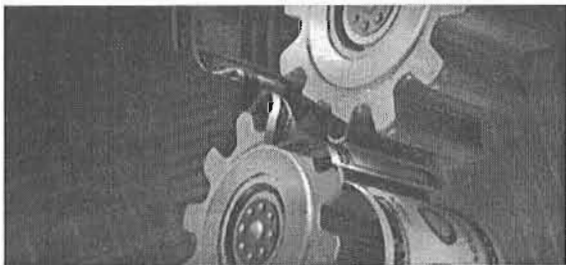
Danijel Vidović,
student Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu

JOŠ JEDNA OD "ONIH" GODINA

Analize i posljedice

Prema analizama Ekonomskog instituta (EIZ), stopa rasta osobne potrošnje dosegće punih 5 %, što je rezultat povoljnih kreditnih stopa te loše zamišljenog (i provedenog!) pokušaja države da smanji rast plaća u javnom sektoru. Važna komponenta porasta osobne potrošnje je i prodaja nekretnina kojom građani financiraju svoje (nerazumno?) trošenje. Dobar pokazatelj stanja je činjenica da se ove godine ponovno dogodio porast prodaje automobila. Rast veći od očekivanog ostvarile su i industrijska proizvodnja te investicije, što je izravan rezultat miješanja države u privredu. Prosječan rast bruto plaća u RH iznositi će 6,5% što je, prema mišljenju EIZ-a, u skladu s povećanjem produktivnosti rada.

Prognoze za 2003. godinu su malo suzdržanije. To znači da će stopa rasta BDP-a biti 3,3 %, a kao uzroke navode usporavanje rasta u EU, ali i smanjenje osobne potrošnje.

Iako porast osobne i investicijske potrošnje podiže stopu BDP-a, u EIZ-u upozoravaju na visoku stopu rasta uvoza od čak 7%, što je dvostruko više od stope rasta izvoza. Naravno da to povećava deficit u bilanci plaćanja koji će iznositi 3,4% BDP-a. Naš deficit (o, Bože, kad ćemo doživjeti suficit?!) u razmjeni roba i usluga bio bi i veći da se manjak u robnoj razmjeni ne «prebija» viškom u razmjeni usluga (čitaj: turizam).

Nezaposlenost i državni troškovi

Nezaposlenost je i dalje velika boljka naše vlade i iznosi 22,7% (to je nešto kao PDV na zaposlene?). Trendovi na tržištu rada su pozitivni, tvrde stručnjaci, ali to nije rezultat gospodarskog jačanja, već je tu riječ o primjeni strožih uvjeta korištenja povlastica za nezaposlene. Inflacija je, hvala na pitanju, dobro, iznosi mizernih 2,5% (sjeća li se netko situacije u

**Gospodarski
rast
u Hrvatskoj
2002. godine
3,3%?**

**Stručnjaci
Ekonomskog
instituta u
Zagrebu
izjavili su da
će stopa
gospodarskog
rasta u RH
ove godine
biti 3,3%.
Zašto je to
tako? Pa
prvenstveno
zahvaljujući
rastu osobne
potrošnje i
investicija.**

bivšoj Jugi?). Za sljedeću godinu je najavljena nešto viša stopa od 3%, ali zbog rasta plaća ne bismo to trebali osjetiti na džepu (ili naši roditelji?).

Naravno, kretanje cijena na malo bit će pod utjecajem kretanja cijena energenata (tu, pak, sve ovisi o Amerikancima i njihovim «svetim» ratovima). Za iduću godinu je najavljeno i usporenje kreditnih aktivnosti banaka, ponajprije zbog ocjene da će HNB uvesti restriktivniju monetarnu politiku. To znači da će HNB postupno prodavati devizne rezerve, što ima samo jedan cilj - povećanje kamatnih stopa, tj. smanjivanje potrošnje.

Svi znamo da nam država puno troši. Sada imamo i dokaze. Podaci o trošenju državnih novaca u 2002. govore da je fiskalna politika ekspanzivna, tj. da napor da se smanje državni rashodi nisu urodili plodom. Kao primjer velike rastrošnosti se navode «izvanproračunski» fondovi za gradnju cesta i autocesta te za zdravstvo. U EIZ-u izjavljuju da će RH ovu godinu završiti s deficitom središnje države od 4,2% BDP-a, te deficitom opće države od 5,9% BDP-a. U izvješću se naglašava i važnost novog stand-by aranžmana s MMF-om (koliko je taj aranžman dobar, čitajte u jednom od sljedećih brojeva).

Za iduću, ne zaboravimo, predizbornu godinu najavljena je i dalje ekspanzivna fiskalna politika (trošimo na sve strane...), no uvjereni su u točnost procjene o smanjenju deficita središnje države na 26% BDP-a.

A gdje smo mi u svemu tome?

Činjenica je da će cijene rasti i sljedeće godine, da plaće neće biti dovoljne za pokrivanje svih troškova života i da će se masovno uzimati krediti (nepovoljni, raste kamatna stopa!) za popunjavanje kućnog budžeta. To nije dobra situacija, a pogotovo kad znate da 2004. dolazi na naplatu puno državnih kredita.

Zaključak

Prognoze nisu ni pesimistične ni optimistične. Nekako ćemo se snaći, prodati neku državnu firmu (HEP?) i tako malo pokrpati proračun. Možda se konačno i otvori onih 200.000 radnih mjesta (to bi bilo divno, a bilo bi i čudo), a šuška se i o povećanju noćenja na Jadranu koje bi moglo značajnije popuniti državni proračun. Dakle, na zapadu ništa nova, oblaci i dalje na vidiku...

Piše Matej Jurkić
Ekonomski fakultet Zagreb

Pranje novca

Svi smo barem jednom u životu čuli za pranje novca, no znamo li što je to? Vjeruje se da je naziv pranje novca nastao u SAD-u za vrijeme prohibicije. Navodno ga je izmislio Al Capone dok je novac stečen nezakonitim putem legalizirao preko svojih automatskih praonica rublja.

Pranje novca, najkraće rečeno, znači ozakoniti novac koji je stečen na nezakonit način.

Da bi ste mogli «prati» novac potrebno vam je nekoliko registriranih poduzeća i dobar financijski stručnjak (može i dobar odvjetnik) koji će znati sakriti trag kretanja novca. Novac se unosi u bankarski sustav polaganjem manjih iznosa na više žiro računa. Nakon toga se isprebacuje što je moguće više puta preko domaćih i stranih žiro računa, kako bi se zameo svaki trag. Tada se novac vraća u kompaniju koju posjeduje prvobitni vlasnik novca kako bi ga on mogao podići u obliku dividende ili iskoristiti za kupnju nove nekretnine. U krajnjem slučaju može ugasiti kompaniju i pokupiti novac «mirne» savjesti. Na prvi pogled čini se dosta jednostavno. Međutim, treba sakriti trag novcu njegovim prebacivanjem preko raznih računa. To je, naravno, danas mnogo lakše jer moderna tehnologija donosi mnoge olakšice. Novac u relativno kratkom roku može obići cijeli svijet i bez problema vratiti se svome vlasniku. Naravno, ne treba zaboraviti ni porezne oaze koje su i više nego dobrodošle za otvaranje poduzeća isključivo za ovu namjenu.

Registri poduzeća koja se osnuju u tim poreznim oazama zatvoreni su za javnost, pa je nemoguće dobiti potpun uvid u njihovo poslovanje, te saznati koliko i odakle sve stiže novac na njihove poslovne račune.

Zemlje u tranziciji poput BiH su posebna priča. Kako BiH ne bi zaostajala za razvijenim svijetom pobrinuli su se naši novopečeni biznismeni. Sjetimo se priče o onim famoznim tzv. «fiktivnim» firmama. Očemu se tu zapravo radi? Najkraće rečeno, «nepostojeća» osoba osnuje «nepostojeću» firmu, te uredno otvori žiro račun «nepostojeće» firme u banci. Osim što služe za izbjegavanje porezne obveze, koriste se i kao prihvatilišta ilegalno stečena novca. Nekim čudom porezna vlast uvijek zakasni izvršiti reviziju, te na vrijeme blokirati žiro račune prije nego «nepostojeće» osobe podignu gotovinu na blagajnama banaka. Naravno, na koji način je novac, koji je bio na tim žiro računima, zarađen i u čije je ruke otišao nitko ne zna.

Da je situacija u BiH i više nego ozbiljna, govori činjenica da je ured Visokog predstavnika pozvao stručni tim čak iz Švicarske kako bi što bolje analizirali situaciju u BiH. Usprkos tomu što se svi «trude» svim silama zaustaviti pranje novca i nezakonito poslovanje u BiH, još uvijek nije pronađen adekvatan način kako bi se to i ostvarilo. Velike nade se polažu i u uvođenje PDV-a, ali do njegovog uvođenja i do prvih rezultata njegove primjene potrebne su godine, a do tada možemo samo nagađati koliko je novca u BiH oprano u proteklih 10 godina.

Pripremio Bruno Jozinović

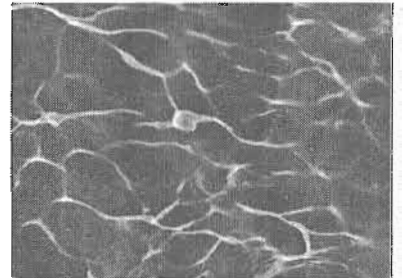
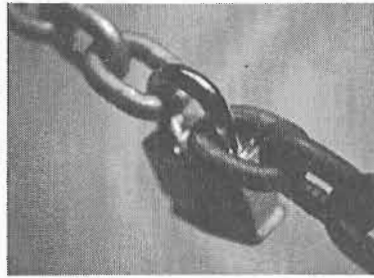
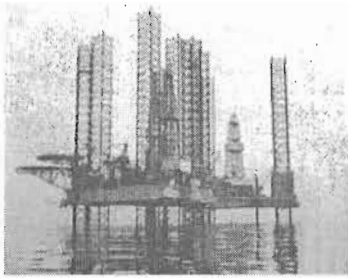
Projekt za podršku gospodarskog razvoja Mostara u izvršnoj fazi

Udruženje za poduzetništvo i posao "Link" iz Mostara ušlo je u izvršnu fazu projekta "Institutional building" za podršku gospodarskom razvoju proizvodnog distrikta na području Mostara, koji realizira u suradnji s talijanskom nevladinom organizacijom COSPE. Projektom je planirana i realizacija tečaja "Unaprijedi svoje poslovanje", a namijenjen je poduzetnicima u postojećim malim poduzećima koja posluju duže od godinu dana. Na natječaj raspisan za taj tečaj prijavilo se do sad 25 poduzetnika, od kojih će njih 15 pohađati tečaj u prvoj fazi. Pod vodstvom talijanskih i domaćih stručnjaka poduzetnici će usvajati znanja iz marketinga i managementa što će im omogućiti unaprjeđenje vođenja vlastitih poduzeća. Financijski cijelog projekta je talijansko Ministarstvo vanjskih poslova, realizira se do sredine 2005. a obuhvaća područje Hercegovačko-neretvanske županije i općinu Nevesinje. Ovim projektom predviđena je podrška za oko 90 poduzetnika. Inicijativa ima za cilj podržati mala proizvodna i zanatska poduzeća, izvozne aktivnosti, zatim specifične uslužne aktivnosti, a

isključuje poduzeća koja se bave ugostiteljstvom, trgovinom i njima srodnim djelatnostima. Nakon tečaja "Unaprijedi svoje poslovanje" i još jednog "Pokreni svoj posao" predviđeno da jedan broj obučeni poduzetnika posjeti relevantna talijanska poduzeća i da će im nakon toga biti omogućen pristup Cospeovoj kreditnoj liniji. U lancu potpore poduzetnicima se na kraju nudi pristup kreditnoj liniji u iznosima do 5, i od 5 do 10 tisuća KM, uz mjesečnu fiksnu kamatnu stopu od 1%. Iznos kredita do 5 tisuća maraka može se dobiti na maksimalno razdoblje od 12 mjeseci, a od 5 do 10 tisuća na maksimalno razdoblje od 18 mjeseci. Inače, Udruženje za poduzetništvo i posao "Link" osnovano je u sklopu projekta talijanske nevladine organizacije "COSPE" u travnju 2001. godine i djeluje na području Hercegovačko-neretvanske županije. Udruženje trenutno ima 50 članova, od čega 38 poduzetnika koji se bave proizvodnim i kvalificiranim uslužnim djelatnostima. U sklopu Udruženja djeluje Centar usluga s kompetentnim lokalnim konsultantima, koji poduzetnicima pružaju različite vrste usluga, kao što su pomoć u otvaranju novog poduzeća, pomoć pri izradi poslovnog plana, tehnička pomoć u odnosima s talijanskim poduzetnicima, zatim informacije o lokalnim izvorima financiranja, mogućnost prezentiranja poduzeća na web stranici LINK-a te vođenje računovodstva za poduzeća i monitoring financiranih poduzeća. Vođeni pozitivnim talijanskim iskustvom u razvoju poduzetništva kroz model udruživanja malih i mikropoduzeća u udruženju Link su sve više svjesni njihova značaja i nameću se kao bitan kotač gospodarskog razvoja regije.

Pripremio Josip Pušić

NAFTA vs H₂O

Koliko često na benzinskoj kažemo- ulijte do vrha! Češće to bude- za 20 ili 30 KM. Svi se slažemo da je nafta skupa, ali se nekako nađe novca za to nužno zlo. Ipak pitate li se ikad da li je nafta uistinu nužna. Naravno, postoje ljudi koji su odgovorili i na to pitanje, a odgovor nam je doslovno bio pod nosom, a glasi- voda.

Već 70-ih izvjesni englez Francois P. Cornish pronašao je način kako da iz vode elektrolizom dobiju vodik i kisik, a zatim ih uporabi za pogon automobila. Osim vode, koja je kako znamo besplatna, potreban je i aluminij. Na 400 pređenih milja potreban je 1 kg aluminija, koji košta otprilike 1\$ po kilogramu. Ovaj izum je patentiran, a mogućnost njegove primjene u praksi potvrdio je nakon vlastitih testiranja i sam BMW.

Još jedan pionir "vodene revolucije" 70-ih godina se počinje zanimati za vodu kao moguće pogonsko sredstvo motora sa unutaršnjim sagorijevanjem. Radi se o prostodušnom sedamdesetogodišnjaku Danielu Dingelu, koji je svojevremeno radio kao inženjer za američku NASA-u. Ovaj simpatični Filipinac koji danas živi u Manili, uspio je napraviti automobil koji kao pogonsko gorivo koristi morsku, ili običnu vodu iz slavine.

Nakon objave ovog izuma mnogi zanesenjaci, ali i ozbiljni poslovni ljudi pohrlili su isprobati taj čudesni automobil, a nakon testne vožnje nudili su mu milijunske predugovore koje je Dingel odbio želeći najprije patentirati svoj izum, ali u tome ni do danas nije uspio.

Kako taj automobil funkcionira?

U vašeg ljubimca potrebno je ugraditi poseban hidrogenski reaktor, napajan običnim 12-voltnim akumulatorom, koji pretvara vodu u tzv. »tešku vodu« ili deuterij, koja se dalje elektrolizom razdvaja na vodik i kisik. Sagorijevanjem vodika oslobađa se ogroman energetski potencijal koji pokreće motor vašeg automobila, i to je to - vi se vozite!

U svemu ovom jedina je nepoznanica kako pomoću običnog akumulatora proizvesti dovoljnu temperaturu, te

pretvoriti vodu u «tešku vodu», jer je današnjim znanstvenicima za takvo nešto potrebno oko 4050o C.

Za dug život vaše limene «zvijerke» ne koristi se obično ulje, nego specijalno elektromagnetsko ulje koje je također izumio ovaj simpatični Filipinac. To ulje se radi od raznog bilja kao što su: okra, saluyot, ampalaya, langka, ljljan, te još neko začinsko bilje, a njegovu recepturu teže je otkriti od one za Coca-Colu. Za odvođenje agresivne vodene pare, koja je uzgred rečeno jedini ispušni plin kod ovakvih automobila, potrebno je još ugraditi cijevi od nehrđajućeg čelika, i automobil iz snova spreman je za beskonačna putovanja, tj. dok se ne raspadne. Zašto kažem beskonačna?- Zato jer na 100 pređenih kilometara ovaj auto troši jednu jedinu litru vode!

Kada je sve tako bajno zašto svi ne vozamo takve aute?

Pa zapravo, hm... Čim se pročulo za Dingela bio je pozvan na sastanak predstavnika OPEC-a u Texasu, a od tada su propali svi njegovi pokušaji za patentiranje izuma, što Dingel pripisuje nerazumijevanju filpinske vlade i znanstvenika, kao i utjecajnom naftnom lobiju koji vjerojatno stoji iza svega. Također, među prvim posjetiteljima ovog genijalnog izumitelja bili su i dvojica tajanstvenih Švicaraca, koji su najprije pokušali ljubazno izvući podatke od Dingela, a kad ih je ovaj odbio počeli su mu i prijetiti, te ih je on na kraju otjerao.

Prema riječima samog Dingela ovaj nemili događaj je u njemu umjesto poduzetničkog duha probudio samo strah, te je i to jedan od razloga zbog kojih je ovaj Filipinac jedini čovjek koji posjeduje taj čudesni automobil.

Kad ovom dodamo i podatak da se još uvijek traga za F.P.Cornishom s početka priče, koji je nestao u Kanadi 1988. god. čini se da je opravdan strah ovog misterioznog Filipinca.

Do nekih boljih vremena nama preostane jedino svratiti do najbliže benzinske i natočiti za 20/30 KM.

Piše Hrvoje Jozinović

Novac u medicini

Današnji društveni poredak u kojem novac predstavlja najveću svetinju omogućuje trgovinu u svakoj porijetnosti života, pa ni medicina kao jedna od humanih ljudskih djelatnosti nije izuzetak. Hipokratova zakletva, koja na prvo mjesto stavlja čovjeka, a istodobno isključuje profit u liječničkom pozivu je postala formalnost. Ljudskoj aroganciji nikada kraja. Možda ćemo u budućnosti imati posebne trgovine u kojima ćemo moći bolje nego sada iskazati svoju platežnu moć i glamour života.

Na odjelu za djecu embriji će biti razvrstani po genskim obilježjima; lijevo muški, desno ženski embriji, odozgor prema dolje plavooki, crnooki, smeđi, crveni plavi. Sve djeca bez mane i po želji. Na odjelu za žene pravi raj: silikoni svih boja i veličina. Tu se svaka žena, ma kako lijepa ili ružna bila, osjeća kao dijete u plastičarni. Silikoni poredani po veličini i obliku od petice pa do jedanaestke. Prijatne djelatnice Cher i Pamela vam sve fino objasne uz svoj šarmantni silikonski smiješak: «Tu su vam domaći američki, a tamo uvozni. Kažu da vam se oni japanski brzo rastegnu i objese, a ovi 'made in America' traju dugo.»

Brošuru o faceliftingu i liposukciji dobijete gratis tako da se kući možete na miru odlučiti koji dio kože na tijelu želite zategnuti ili osloboditi suvišnih masnih naslaga. Novo u ponudi je ubrizgavanje sala u velike usne ženskog spolovila kako bi izgledale punije. Odlučite li se za ovo posljednje kao dio promidžbene kampanje gratis dobijete i pirsing malih usana.

Sljedeći u nizu štandova je onaj za muškarce. Tu vam napredna i nazadna dugonoga hostesa nudi prospekte o operacijama za produženje penisa, ispravljanje mogućih krivina i najnoviju stvar iz južne Amerike - usađivanje malih kuglica pod kožu koje ženskom partneru pružaju veliki užitek.

Napokon dolazimo i do najposjećenijeg štanda. Tu se upravo promovira jedna nova marka «Clonaid». Kažu da su njihovi klonovi najbolji i da čak dožive treću godinu života. Tu i tamo se može potkrasti srčana mana ili koji drugi defekt, ali to su već sitnice. Naravno ovo nije za svačiji džep. Obična serijska beba košta po najavi tvrtkine predstavnice 200.000 \$. Tko želi vanserijsku kopiju Adolfa, Fidela ili Sadama mora dublje zavući ruku u džep. No najprodavaniji je George W., koji je već nakon sat vremena rasprodan.

Eto, tako vam izgleda moja vizija znanstvene budućnosti od koje ni sada nismo daleko.

Facelifting ili zatezanje lica košta danas oko 5.000 \$, a liposukcija ili usisavanje masnog tkiva je nekoliko puta skuplja. Ostale gore navedene usluge zaista postoje, a njihova cijena je nezamisliva običnim smrtnicima. Na području Hercegovine nema niti jedna ordinacija u kojoj bi se takvi zahvati vršili iako je estetska kirurgija jedna od najprofitabilnijih grana medicine, a sudeći po platežnoj moći hercegovačkih tajkuna i tajkunčića zarada ne bi bila upitna.

Kada već govorimo o novcu u medicini ne možemo a da ne spomenemo protuzakonito i nemoralno uzimanje mita koje je osobito rašireno na kirurškim odjelima. Istina, nisu svi doktori podložni mitu, a oni koji jesu naplaćuju od osobe primjerice za operaciju žuči 400 KM, a pokoji pršut ili viski uvijek dobro dođe. Moramo biti poštene i reći da su plaće naših liječnika ponižavajuće za trud uložen tijekom šest godina studija i tri do pet godina specijalizacije, pa stoga donekle "podupirem" te nelegalne radnje.

Moderna medicina i farmacija se razvijaju dosta brzo usporedo s informatizacijom, pa na tržište svakodnevno stupaju novi lijekovi koji imaju svoju cijenu. Od svima pristupačnog Andola pa do nekoliko desetaka tisuća dolara skupog Interferoma i njemu sličnih lijekova. Izreku 'novac je moć' bi stoga trebali zamijeniti sa 'novac je zdravlje'.

2002.

Godina potopa milijardera

Tijekom prošle godine mnogi milijarderi su bili svjedoci smanjenja svojega bogatstva. Među rijetkima koji su povećali svoje bogatstvo bila je TV voditeljica Oprah Winfrey, koja je lani zaradila oko 2 mlrd. USD i postala prva crnkinja koja je ikad došla na tu listu. Od onih koji su već duže među milijarderima su naravno vodeći Bill Gates, koji i dalje čvrsto drži prvo mjesto sa 40,7 mlrd. USD što je ipak manje 23,7% nego lani. Drugi je investicijski guru Warren Buffet, čiji se imetak smanjio za 13% i sada iznosi 30 mlrd. USD. Broj milijardera tri godine za redom pada i sada ih ima 476, a smanjilo se i njihovo ukupno bogatstvo sa prijašnjih 1,54 trilijuna USD na sadašnjih 1,4 trilijuna USD. Stručnjaci tvrde da su za to odgovorne slabosti u gospodarstvu i financijama koje pogađaju svijet. U SAD-u, primjerice ima 243 milijardera manje nego lani, u Aziji ih je 50% manje nego lani, dok je u Europi jedino porastao broj milijardera sa 121 na 134. Ekonomski stručnjaci predviđaju da će se crne godine za milijardere i dalje nastaviti, a razlog tomu vide u sve većoj svjetskoj nesigurnosti i nestabilnosti koja odvodi razvijene zemlje polagano u krize i recesije.

Recesija je zahvatila i najveće svjetske korporacije. Nakon objavljenih gubitaka u američkim gigantima AT&T-u i Enronu usko povezanih s malverzacijama njihovih glavnih menagera, na red su došle i evropske kompanije prije svih Deutsche Telecom. Novi nam podaci o lošem poslovanju niza korporacija stižu iz Francuske. Prvo je rekordan gubitak u francuskoj korporativnoj povijesti objavio France Telecom sa 20,7 milijardi eura manjka u prošloj godini, da bi nekoliko dana kasnije na neslavni tron zasjeo medijski konglomerat Vivendi Universal objavivši da je prošle godine izgubio 23,3 milijarde eura. France Telecomove

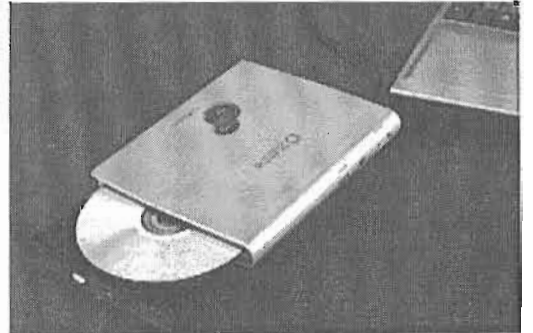
brojke za 2002. uključuju 18,3 milijardi eura otpisa vrijednosti imovine što uključuje njemačku kompaniju MobilCom AG i jedinicu poslovnih komunikacija Equant NV. Izvršni direktor kompanije Thierry Breton smanjuje troškove i priprema emisiju novih dionica u visini 15 milijardi eura kako bi smanjio dug nastao u doba njegovog prethodnika. Od preuzimanja u listopadu Breton je refinancirao jednu petinu duga kompanije koji iznosi 70 milijardi eura, kako bi izbjegao nedostatak gotovine u ovoj poslovnoj godini. France Telecom je ušao u dugove u doba bivšega izvršnog direktora Michela Bona koji je rukovodio 60 milijardi teškom ekspanzijom u Europi. Bon je kompaniju napustio u rujnu nakon što je kompanija objavila rekordan polugodišnji gubitak obračunat na 22 milijarde eura. Vivendi Universal, koji je u 2001. poslovao s gubitkom od 13,6 milijardi eura, u protekle je dvije godine otpisao 40 milijardi eura dioničke glavnice skupo plativši na taj način ambicije prijašnjeg predsjednika Uprave Jean-Marie Messiera. Razdvajanje tvrtke imovina u vrijednosti 16 milijardi eura trebala bi biti prodana do 2004.- već je doprinijelo padu neto duga sa 37,1 milijardu eura na 12,3 milijardi eura. Do kraja ove godine očekuje se smanjivanje neto duga na razinu ispod 11 milijardi eura. Objavljujući porazne rezultate poslovanja za prošlu godinu pred skupom punim investicijskih bankara, koji su od kompanije lani na ime provizija uzeli 200 milijuna eura, izvršni direktor Vivendi Universal Jean-Rene Fourtou istaknuo je, međutim, kako je prevladana kriza s likvidnošću koja je lani grupaciju gotovo dovela do bankrota.

TEHNOLOGIJA DANAŠNJICE

Novi prijenosni PLEXWRITER...

Novi PlexWriter S2410TU trenutno je najmanji i najbrži CD pisač na tržištu. Teži samo 410 grama te se nameće kao idealno rješenje za notebook korisnike. Stilizirani dizajn i kombinacija srebrne i crne boje sigurno će dodatno motivirati korisnike na kupnju. Iskusni čitatelji već iz naziva uređaja mogu zaključiti da CD-R medije piše brzinom od 24x, a CD-RW medije 10x brzinom. Brzina čitanja je 24x. Uređaj se spaja na USB 2.0 sučelje, a opremljen je sa 2 MB buffer memorije. Tu je i Buffer Underrun Proof tehnologija koja će minimalizirati broj uništenih medija, te PowerRec tehnologija koja vam omogućuje da pržite na optimalnoj brzini uz najbolju kvalitetu. Uređaj će na tržištu biti od siječnja po cijeni od 209 eura, a u paketu ćete dobiti po jedan CD-R i CD-RW mediji, PlexTools, Nero i InCD, te upute na 16 jezika.

SMARTBASE printer, skener i kopirka...

Početkom prosinca Canon je lansirao novi multifunkcionalni uređaj, SmartBase MPC200 koji objedinjuje printer, skener i kopirku. Namijenjen je prvenstveno upotrebi u domovima i malim uredima, a Canon se hvali da uređaj proizvodi kristalno jasne kopije i isprintke. Uz to, uređaj je sposoban prihvatiti CompactFlash, SD, SmartMedija i Sony Memory Stick memorijske kartice, pa je fotokopiranje na uređaju moguće ispisati i bez pomoći računala. Razlučivost ovog uređaja je 2400x1200 točaka po inču, a Canonova tehnologija garantira visoki kontrast i širok raspon boja čak i na običnom papiru. SmartBase MPC200 Photo daje 14 crno bijelih stranica u minuti, te 10 stranica u boji, a u mogućnosti je ispisivati A4 stranice bez rubova. Uz to, uređaj se odlikuje brojnim značajkama namijenjenih ispisu fotografija. Uređaj se spaja na USB 2.0 sučelje.

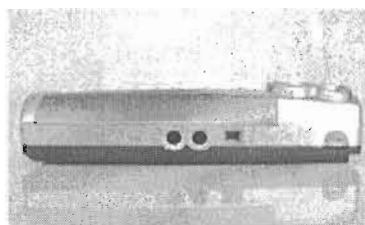
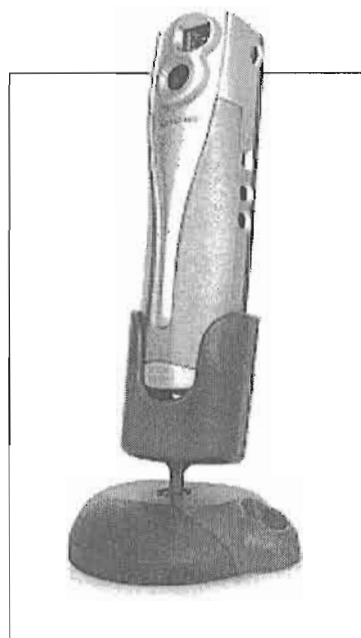
STICK DRIVE 256 MB...

U moru USB flash memory uređaja, Stick Drive će se prije svega dopasti korisnicima koji osim dobre funkcionalnosti traže i nešto bolji dizajn. O ukusima se, naravno, ne raspravlja, no mišljenja sam da će po pitanju estetike ovaj model zadovoljiti velik broj korisnika, neovisno o tomu koristimo li ga poput kemijske ili u obliku privjeska. Također mogu ustvrditi da je napravljen od otporne plastike jer ga nekoliko dana suživota sa hrpom ključeva u džepu nije uspjelo ni ogrebat. Funkcionalnost je odlična i posve u skladu s očekivanjima. Kao i u drugih sličnih uređaja, tako je i ovdje dovoljno Stick Drive utaknuti u slobodni USB konektor, nakon čega će se Windowsi XP (Me, 2000, 98SE) pobrinuti za automatsko uključivanje u sustav. Rezultat je još jedan logički disk kojem možemo pristupiti kao i bilo kojem mass storage uređaju.

Mustek MVVR-100...

Na prvi pogled MVVR-100 predstavlja još jedan digitalni fotoaparat, no detaljnija će inspekcija pokazati da je, ipak, riječ o ponešto složenijem uređaju. Tako ćemo u njemu naći funkcionalnost digitalne kamere, čim mu pogledate stražnju stranu odmah je očigledno da mu je jedna od važnih namjena pohrana glasovnih zapisa. Kako je u stanju pohraniti čak 6,5 sati glasovnih zapisa, određena grupa korisnika sigurno će ga ponajprije zvati diktafonom, no meni se nekako više sviđa nazvati ga "digitalcem" koji dodatno nudi odlične diktafonske funkcije. Poput drugih sličnih uređaja, ni MVVR-100 ne koristi izmjenjive memorijske kartice. Kapacitet interne memorije je 16MB, što obzirom na razlučivost CCD čipa te kompresiju snimljenog zvuka trebalo biti više nego dovoljno da podmiri potrebe većine korisnika. U tu memoriju možemo pohraniti do 6,5 sati "diktafonskog" zvuka ili maksimalno 250 slika, a pri MP3 zapisu brzine 128 mbps imat ćemo na raspolaganju punih 16 minuta glazbe. Navedene vrijednosti su maksimalne, a u praksi će se radna memorija dijeliti ovisno o potrebama pojedinih funkcionalnih elemenata MVVR-100 uređaja.

Osim funkcije digitalnog foto aparata MVVR-100 može snimiti male filmske zapise u trajanju od 25 sekundi, može se koristiti kao USB web kamera, što znači da bez problema možemo pristupiti video konferencijama. MVVR-100 svakako će naći svoju publiku, a nekako mi se čini da će se najbolje snaći u rukama modernog "poslovnjaka". Za njegove potrebe idealan.

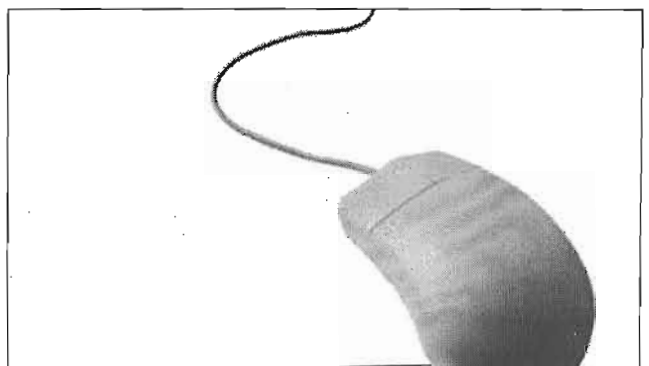
Koji OS izabrati ?

Windows XP...

Windows XP je najnovija i najbolja verzija široko rasprostranjenog operativnog sistema Windows. XP je skraćeno od "experience", što na engleskom znači "iskustvo". Ova verzija Windowsa će sigurno predstavljati novo iskustvo za korisnike koji su radili s njegovim prethodnim verzijama. Kada je razvio ovu verziju, Microsoft je težio da napravi udobnije i jednostavnije radno okruženje. Stvar je u tome da je riječ o novom okružju i o tome koliko lako možete sve da podesite baš kao što želite. Windows XP računarski je program, preciznije rečeno pripada vrsti programa koji se nazivaju operativnim sistemima (često se skraćeno nazivaju OS). Izgled Windowsovog interfejsa u potpunosti je izmijenjen, što obezbjeđuje jasnije i "čistije" prikazivanje elemenata na ekranu. Postoji više verzija Windowsa XP. Među njima dvije su namijenjene klijentima Windows XP Home Edition (kućna verzija Windowsa XP) i Windows XP Professional Edition (profesionalna verzija Windowsa XP). Druge dvije verzije namijenjene su serverima, a zovu se Windows XP Server i Windows XP Advanced Server. Te proizvode koriste administratori korporacijskih mreža i drugi profesionalci kada postavljaju servere za Internet i velike računarske mreže.

Na kraju mogu reći da je Windows XP operativni sustav koji će zadovoljiti većinu korisnika.

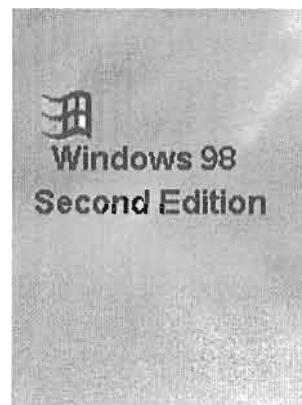
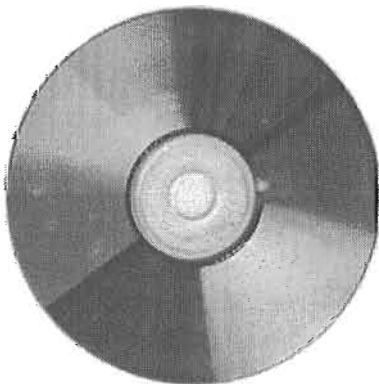

Windows 2000 Professional...

Windows 2000 Professional je možda najkompletniji, najsvestraniji i najmoćniji operativni sistem koji se ikad pojavio. Izgrađen na solidnoj osnovi Windowsa NT i učinjen pristupačnijim elemenata okruženja Windowsa 98, Windows 2000 nudi istinski zadivljujuću mješavinu stabilnosti, sigurnosti, lakoće korištenja i kompatibilnosti. Porodica Windows 2000: Windows 2000 Professional (kućni i poslovni korisnici stolnih računala, stručnjaci za razvoj, radne stanice i prenosivi sistemi), Windows 2000 Server (serveri za datoteke i štampanje u odjeljenjima poduzeća, serveri za interne mreže, ograničeno ugošćavanje web lokacija) Windows 2000 Advanced Server (ugošćavanje web lokacija, serveri velikih odjeljenja u poduzećima) Windows 2000 Dana Center (serveri za aplikacije na nivou poduzeća, mrežna obrada transakcija, serveri za velike i zahtjevima opterećene baze podataka i ugošćavanje web lokacija).

Rezultat je istinski primamljiva sprega mogućnosti i funkcija koje čine Windows 2000 odgovarajućim operativnim sistemom za zadivljujuće širok krug korisnika.

Windows 98 Second Edition...

Ovaj Microsoftov operativni sistem, namijenjen je običnim korisnicima. Kućni korisnici su se okupili oko Windowsa 98SE zahvaljujući prije svega širokoj kompatibilnosti i korisnim mogućnostima poput prepoznavanja "utakni i koristi" hardvera i pojednostavljenog interfejsa. Windows 98SE u pogledu resursa najmanje zahtjevan operativni sistem, što ga čini još privlačnijim. Mnogi korisnici misle da je Windows 98SE prvi popularan 32-bitni operativni sistem, ali je njegov osnovni kod, u suštini, hibrid 16-bitnog DOS-ovog i 32-bitnog Windowsovog koda. DOS-ov 16-bitni kod je pomogao Microsoftu da osigura kompatibilnost sa starijim softverom i hardverom, ali je zato učinio Windows 98SE osjetljivim na "zaglavlivanje" ("padove") sistema. Aplikacije i upravljački programi koji se nepravilno ponašaju mogu da destabiliziraju kompletan operativni sistem, što šeme stroge zaštite memorije i resursa Windowsa 2000 i Windowsa XP jednostavno ne dozvoljavaju.

KLONIRANJE

misterij ili stvarnost

U organizaciji Studentskog zbora Medicinskog fakulteta održano je predavanje o temi Kloniranje - misterij ili stvarnost, u studentskom amfiteatru. Predavanje je održano 14. ožujka 2003. u 16 sati a gost predavač je bio doc. dr. don Ivan Kešina, predavač pri katedri filozofije na KBF u Splitu, i na Teološkom institutu u Mostaru. Kako smo i sami bili nazočni na ovom predavanju ne možemo ne istaknuti vrlo dobru organizaciju predavanja, koju su nam ponudili kolege sa Medicinskog fakulteta, od kojih bi smo istaknuli voditeljicu predavanja studenticu Maristelu Šakić.

Ističemo kako je predavač na vrlo jednostavan način objasnio sam proces kloniranja. Kešina je ustvrdio kako se kloniranje odvija svakodnevno u prirodi i samim tim kloniranje je naša stvarnost, argumentirajući ovu tvrdnju mnogobrojnim primjerima iz životinjskog i biljnog svijeta. Svakako, takvi oblici kloniranja su nešto sasvim normalno i samim tim dopustivi, jer su spontani proces majke prirode.

Pa zašto je onda neetično kloniranje čovjeka?

I na ovo pitanje smo dobili odgovor. Naime, procesom kloniranja dolazi do ubijanja "čovjeka" kao bića.

Kako?

Procesom kloniranja se iz jajne stanice vadi njen genetski materijal da bi se u nju ubacio genetski materijal tjelesne stanice. Tako dobivena stanica se nastoji potaknuti na diobu, tj. na dijeljenje i razvijanje "klona".

Predavač je istakao kako su poznati podaci da iza svakog "uspješnog" kloniranja stoji veliki broj neuspjelih kloniranja, tako je, primjerice, prije ovce Dolly bilo oko 270 neuspjelih pokušaja kloniranja. Naravno, ovi podaci su poznati samo za provedena kloniranja nad životinjama.

O kloniranju ljudi nedavno se digla prašina i na televiziji, gdje su nas predstavnici nekih sekta pokušavali uvjeriti u opravdanost kloniranja čovjeka,

tvreći da su i sami klonirani. I profesor Kešina je napomenuo slučaj CLONAIID-a, i sličnih organizacija argumentirano opovrgavajući ispravnost kloniranja.

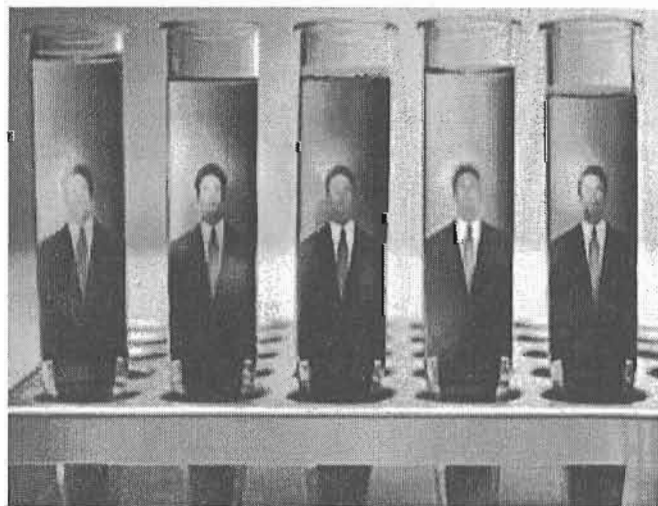
Na kraju su studenti bili pozvani da postave nekoliko pitanja, što su osobito iskoristili uvijek znatiželjni medicinari postavljajući nekoliko stručnih pitanja.

Cijenjeni predavač se potrudio udovoljiti njihovoj znatiželji, a zaključeno je i da je upitna sposobnost čovjeka da prekine istraživanja na tom polju sada kada je odškrinuo vrata te velike tajne.

Po završetku predavanja, voditeljica je sve prisutne pozvala na prigodni domjenak organiziran u holu amfiteatra, čemu su se svi rado odazvali.

Nadamo se da će i ubuduće biti sličnih edukativnih programa, a do tada vas sviju pozdravljamo, i pozivamo da im nazočite.

Ivan Kelava i Hrvoje Jozinović

IGRE NA (NE)SREĆU

Tko još nije sudjelovao u nekoj od brojnih igara na sreću koje danas susrećemo na svakom koraku. Bilo da je to neka beznačajna Instant lutrija, naoko bezopasni Bingo ili famozno športsko klađenje, po svemu sudeći neizbježni su dio naše svakodnevice.

Lokali u koje zalazimo svi odreda opremljeni su suvremenim TV uređajima, a na njihovim ekranima pogađate već što: rezultati športskih natjecanja upotpunjeni raznim koeficijentima, iksevima i sličnim dodacima koji služe za snalaženje u pravom moru podataka o parovima, klubovima, gradovima osobnim imenima, točkama, zarezima ...

U tom moru objektivno bezvrijednih podataka nalazimo bezbrojne plivače koji se sa više ili manje uspjeha uglavnom utapaju, ali su rijetki od njih doista spremni okrenuti leđa toj, nazovimo je "zabavi".

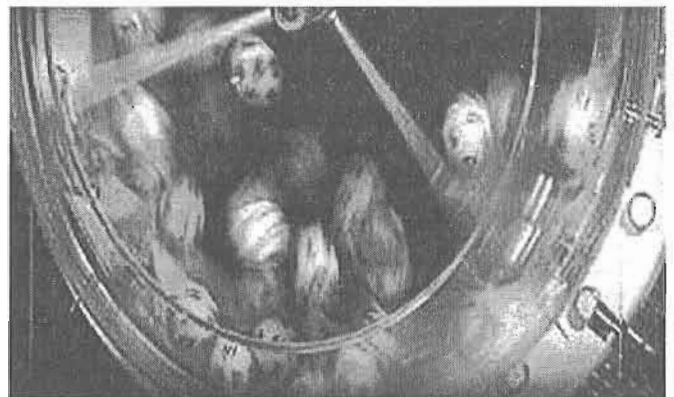
Nakon svega toga postavlja se pitanje otkuda sada odjednom takva nagla poplava igara na sreću kao jednog vida zabave za svoje konzumente. Bezbrojni su razlozi za to, ali smatram da ih možemo svrstati u dvije, temeljne grupe. Prvu grupu, po našem sudu čine oni uzroci koji se tiču samog igrača jedne od igara na sreću, koji izviru iz njega (subjektivni uzroci), dok drugu grupu čine oni uzroci koji se nalaze u samoj okolini, bez da na njih mogu utjecati potrošači takvog vida zabave.

Subjektivni uzroci izviru, dakle, iz samog čovjeka - pojedinca. Igre na sreću prate ljudski rod od predcivilizacijskih vremena. Iz povijesnih izvora možemo doznati da je kockanje bilo pozato još u starom Egiptu i Mezopotamiji. Ta "zabava" svrastana je također u grupu poroka koji su iznutra izjedali Rimsku državu i bili uzrokom njenoga pada pred naletima barbara. Države, koje su imalo vodile računa o svojim državljanima zabranjivale su i ograničavale kockanje. Monoteističke religije, sve gotovo identično, kockanje smatraju grijehom. Međutim, ipak taj poriv, ta želja za kockanjem ostala je i opstala u ljudima, u ograničenim i kontroliranim količinama, sve do današnjih dana kada je poprimila epidemijske i pandemijske razmjere. Bilo da su sredstvo spomoću kojega se vrši radnja kockanja, zaista kocke kao geometrijska tijela, bilo da su to karte, žigice, suvremeni kockarski aparati, srećke neke od brojnih lutrija i kladionica sve se svodi na isto, očekivanje dobitka koji bi višestruko vratio uloženo, onoliko koliko se po redovitom tijeku stvari ne može očekivati.

Objektivni uzroci kockanju tj. uzroci ovakovoj masovnosti igara na sreću koji se nalaze izvan pojedinaca u našem vrijeme brojni su i jači nego ikada. Još u doba komunističke Jugoslavije, iako načelno zabranjeno, postojali su dozvoljeni oblici kocke, koji su se mogli obavljati isključivo u sklopu Državne Lutrije. Dolaskom demokracije pojedinci vođeni vlastitim profitom značajno utječu na legalizaciju tzv. športskih kladionica. Kada je napokon Država to i dozvolila dogodilo se ono što je Cezar opisao riječima: *Alea iahta est!* (Kocka je bačena!) i povratka više nije bilo. Pri donošenju odluke da se tzv. klađenje ozakoni i odobri, kao i da traje na taj način uspostavljeno stanje bez

obzira na sve izgovore i lijepe riječi vladajuće strukture bile su usmjerene, a i sada su, krakoročnom računicom: popuniti na taj način državni proračun, za vrijeme dok su oni na vlasti. Tako npr: u Federaciji je koncem 2001. god. donesen Zakon o igrama na sreću. Taj Zakon propisuje visinu temeljnog kapitala gospodarskog društva kojemu se daje odobrenje za priređivanje klađenja od najmanje 500.000,00 KM (pola milijuna), dok naknada za izdavanje dozvole za izdavanje odobrenja kladionici 50.000,00 KM (pedeset tisuća), a otvaranje svake nove lokacije (a te lokacije vidimo na svakom koraku) naknada je po 10.000,00 KM, (deset tisuća) s tim da toliko iznosi odobrenje za produženje odobrenja. Od ostaloga zanimljivo je spomenuti da odobrenje za otvaranje kazina iznosi 500.000,00 KM (pola milijuna Maraka). Osim spomenutih iznosa vlasnici kladionica uplaćuju i druge poreze kao što su porez na dobit i to gotovo sve u proračun Federacije! Vlasnicima kladionica to ne predstavlja nekakav veliki problem jer su prihodi ogromni.

Gospodarska kriza, bezperspektivnost nezaposlenost neki su od brojnih objektivnih uzroka koji su doveli do stanja kakvo je sada. Kocka je postala cool. Izgubila se ona odbojnost koja u zdravom društvu prati negativne pojave.

Vratimo se na početak priče. Većina ljudi uključenih u taj začarani krug nada se da će ulaganjem neko manjeg, a netko većeg iznosa u relativno kratkom roku ostvariti nesrazmjern dobitak. Naravno to samo rijetkima uspijeva a i oni tada dobitak ponovno uložu u kladionicu i onda ponovo ništa. Od toga velikog broja igrača - hazardera korist imaju samo vlasnici kladionica, bez obzira što se radi ponekad o malim uplatama, jer netko je nekada dobro rekao: "Zbroj svih beskonačno malih brojeva iznosi beskonačno veliki broj." Tako ostvarenu dobit reinvestiraju najčešće ponovo u takav vid djelatnosti i šteta postaje tim veća.

Dakle oni koji imaju malo i žele na takav način zaraditi gube i to malo. Traumatiziraju i sebe i svoje obitelji i okolinu. Oni koji imaju mnogo i među tim mnogo i kladionice, kazina i sl. mnogo i dobivaju. Zbog toga smatram da tim igrama nikako ne pristaje naziv ige na sreću, nego upravo suprotno.

RAZMIŠLJANJA JEDNE NEZAPOSLENE OSOBE (ili upute za još neupućene)

Diplomirah i više nisam student, ali zamolih ove dobre ljude iz SEF-a da objavam svoju žalopojku, iako ju ni «MOJA SUDBINA» nije htjela. Nadam se da će priča nekoga dotaći u dobro srce ili nekom poslužiti kao opomena za zonu sumraka koja ga čeka.

Ljeta gospodnjeg ovog završih ja fakultet. Svi su mi čestitali i smješkali se. Nakon dugih godina obrazovanja i ja postadoh ponosni nositelj kartona sa Zavoda za zapošljavanje. Ali je ta, očito preeuforična, sreća ubrzo prestala. Zašto?-sigurno se pitate. Pa zato što Zavod za zapošljavanje treba promijeniti ime. Gospoda iz Zavoda, naime, umjesto poslova dijele knjižicu ili priručnik-«Traženje posla za nezaposlene». Stoga je logično da Zavod nosi ime Zavod za dijeljenje priručnika Traženje posla za nezaposlene ili Zavod za osobe koje žale što još ne studiraju.

Ali svima je nama rečeno od strane tih ljubaznih službenika da posao ipak tražimo sami. Želeći svima vama uštediti trud i živce, dat ću vam nekoliko savjeta za traženje posla:

- 1) Ako si iz Mostara, posao u Mostaru nećeš dobiti.
- 2) Ako si iz Mostara, a ipak žarko želiš posao u Mostaru, onda trebaš imati tzv. «vezu»

OBJAŠNENJA

1) Rat je učinio svoje. Došlo je do migracije stanovništva iz ruralne u urbanu sredinu. Oni koji su se «naplehali» para, «šljegli» su i došli gazdovati. Pokupovali su i postali direktori velike većine mostarskih firmi! Tko će kome učiniti nego svij svome. Samo dovlače svoju rajnu na radna mjesta u urbanoj sredini. Ali, na kraju krajeva, to mogu činiti kada im to dopušta proces privatizacije. Privatnik može zaposliti koga hoće i kada hoće, isto tako može otpustiti koga hoće i kada hoće. Je li tako? Dakle, radnici nemaju svoja prava. Elem, sve se pridošlice samo tako svojim porijeklom i svojim selima, pa umjesto da njih unapređuju i tamo se šire, dolaze u Mostar drugima otimati kruh iz usta. Pitam se jesu li toliko moćni i bogati da Mostaru jednoga dana daju ime svoga sela? Hej, samo se šalim!

2) Ovo znači da si iz Mostara, ali se slučajno prezivaš baš kako treba, te si odlučio iskoristiti priliku. Dakle, prilaziš traženju veze. Autori se u literaturi najčešće koriste podjelom veza na:

- a) prave veze
- b) veze bezveze
- c) veze bez veze.

Kada je riječ o **pravim vezama**, tada govorimo o bližim rodbinskim vezama. U takve veze svrstavaju se: čaća, mater, burazer, sestra i senilni prezimenjaci (vrlo su rijetki). Poslovne veze ili veze «hoću, ako ćeš» su najbolje veze. Njihov je učinak stopostotan. jer se pri tome razmjenjuje usluga za uslugu i tako zadovoljava obostrani interes.

Veze bezveze su najlošije veze. Praksa je pokazala njihov izuzetno nizak učinak. Hm, jedan od nezaposlenih kolega u šali je rekao: «Ako ti netko kaže da je stvar sređena, odma' ga otpiši». Divim se njegovom slatkim smislu za humor samo par trenutaka nakon što mu je veza rekla kako je sređena stvar za mjesto prodavača kokica! Dakle osobe koje ti govore da nema problema za tebe ustvari se nadaju da će ti posao pasti s neba, pa ćeš misliti kako ti je ta osoba sve sredila i osjećat ćeš mu se dužnim uslugu. Kao što reče kolega odma' otpiši!

Bolje je imati **vezu bez veze**, nego vezu bezveze. Primjeni veze bez veze prilaziš kad više nemaš dlake na jeziku. Tada ti se jebe koliko će to koštati kad ionako nemaš što izgubiti. Metode koje preporučuje literatura su: ulijećanje u direktorov ured, klećanje na koljenima, puštanje krokodilskih suza, minić dozavrat, dlakava muška prsa i slično, ali ništa nasilno. Čuh da to katkad upali!

Ja, osobno, počinjem primjenjivati tzv. kontra-efekt. Ako oni dolaze u Mostar, odoh ja na Usku Ravninu. Probajte i vi, možda uspijemo. A možda upišem još jedan fakultet. Tko će ti ga više znati!?

VAŠA NEZAPOSLENA OSOBA

EKSKURZIJA

Ludo, nezaboravno!

U razdoblju od 5.5.-12.5.2002. g. održano je apsolventsko putovanje u organizaciji IV. godine Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Od ponuđenih odredišta izabrana je Budimpešta, Prag, Beč turističke agencije Globtour Međugorje, koja je ocijenjena kao najkvalitetnija. Cijena aranžmana za jednu osobu iznosila je 385 KM, a oko pola cijene je pokriveno donacijama. Ovom prilikom želim zahvaliti svim donatorima na velikodušnoj gesti.

Za odlazak na ekskurziju odlučilo se 37 studenata od kojih 28 sa Ekonomskog, 7 sa Pravnog, 2 sa Pedagoškog fakulteta.

A što reći o Budimpešti, Pragu i Beču? U dvije riječi Ludo, nezaboravno!

Iako smo se odlučili za ove gradove zbog cijene i svima nam se činilo kao da je to već izašlo iz mode, shvatili smo zašto je to najčešća odredište mnogih ekskurzija.

Neću se upuštati u opisivanje jer je to gotovo nemoguće. Samo želim spomenuti neka od mjesta koja obavezno morate vidjeti. U Budimpešti vam prvo «upadnu» u oči predivni mostovi. Kažu da su najljepši na svijetu. Zatim zgrada Parlamenta, Trg heroja, panoramski pogled na grad sa Citadele na brdu Gellert u Pešti. Šetnja najpoznatijom ulicom Vaci i shopping u West end city center (jedan od najvećih trgovačkih centara u Europi).

U Pragu je sve podređeno turizmu. Bezbroj kulturnih događaja, diskoteka, poznatih kafića. Karlov most, Starometske namesti, Starometske radnice, Vaclavske namesti, Loreta, Praški hrad, Hradčani, Katedrala sv. Vít, Zlatna ulica, Mala strana, Pivnica Kod Fleka, posjet jednom od dvoraca (Karlstein), Križikove fontane (vodeni ples uz zvuke glazbe i laserske efekte).

Na središnjem trgu (Vaclavske namesti) možete naučiti mnogo o aktivnosti i borbi Praških studenata u doba komunizma.

U Beču smo se zadržali samo jedan dan. Predivan je. Za obilazak bi vjerojatno trebao mjesec dana. Posjet dvorcu Schonbrunn. Razgled grada: Ring, Rathaus, Parlament, muzeji, Graben katedrala, poznati luna park Prater.

Što čekate?!

Prijavite se na neku od ekskurzija. Ne propustajte to ni za živu glavu!

Uživajte!

Piše Željko Herceg, IV. g. EF

Vrata mog ureda uvijek su svima otvorena

Za prvi broj razgovarali smo sa dekanom Ekonomskog fakulteta prof. dr. Danom Kordićem, koji nam je pružio i punu potporu u pokretanju lista, na čemu mu neizmjerljivo zahvaljujemo. U razgovoru možete pročitati kako on vidi budućnost i uvjete studiranja na našem fakultetu, te koji su planovi Ekonomskog fakulteta u narednim akademskim godinama.

▲ Kao dekan našeg fakulteta možete li nam reći u kratkim crtama što planirate promijeniti, ukinuti, uvesti na našem fakultetu?

Poboljšanje uvjeta i kriterija studiranja stalna je tema ne samo na našem Fakultetu nego i na Sveučilištu. U cilju bržeg završavanja studija na našem Fakultetu već se primjenjuju dvije bitne odluke. Jedna se odnosi na izvanredne studente da u tijeku godine mogu upisati višu godinu studija kada ispune određene uvjete propisane statutom Fakulteta (polože sve ispite iz prethodne godine). Druga olakšica odnosi se na sve studente koji imaju mogućnost polaganja ispita u godini studija koju je student upisao, a da prethodno nije položio sve ispite iz prethodne godine. Bez obzira na zahtjeve iz procesa Bolonjske deklaracije, moramo raditi na promjenama našeg nastavnog plana i nastavnih programa. Na našem fakultetu na četverogodišnjem studiju student mora položiti 37 ispita, te izraditi i obraniti diplomski rad. U odnosu na većinu ekonomskih fakulteta u Europi, to je mnogo. Ja bih rekao da ima najmanje 5 do 7 predmeta koji su iracionalni, i treba ih izbaciti iz Nastavnog plana. Nastavne programe iz nekih drugih predmeta skratiti i modernizirati. Općenito, Nastavni plan i nastavne programe Fakulteta treba usmjeravati i kreirati prema europskim standardima. To su zahtjevi uvjeta koji nadolaze i naznačene promjene ne možemo i ne smijemo zanemariti.

▲ Čuli smo za projekt približavanja našeg sveučilišta zajednici europskih sveučilišta, ispunjavanje uvjeta Bolonjske deklaracije. Što mislite da bi trebalo promijeniti na našem fakultetu u cilju što boljeg ispunjavanja uvjeta Bolonjske deklaracije?

Bolonjsku deklaraciju (i druge slične dokumente) potpisale su 32 zemlje Europe. Bosna i Hercegovina do danas nije potpisala Deklaraciju, ali se očekuje da će to učiniti tijekom 2003. godine. Temeljna svrha i cilj Deklaracije je ujednačavanje uvjeta i kriterija studiranja na sveučilištima u zemljama koje su je prihvatile. Time bi se osigurao nesmetan protok studenata i nastavanog osoblja između sveučilišta diljem Europe. Između ostalog, stečena diploma na bilo kojem sveučilištu koje ispunjava uvjete iz Deklaracije bila bi priznata na svim drugim sveučilištima zemalja potpisnica Deklaracije.

Rok prilagodbe sveučilišta zahtjevima Deklaracije je 2010. godina.

Premda BiH formalno nije potpisala Deklaraciju, na našem Sveučilištu (i drugim Sveučilištima u BiH) već se poduzimaju izvjesne radnje. U ove procese uključeni su i predstavnici studenata. Međutim, način i dinamika prilagodbe zahtjevima Deklaracije ne ovise samo o Sveučilištu i fakultetima nego i o našem okruženju. Potrebna su značajna financijska sredstva, novi kadrovi itd. Istodobno valja imati na umu i utjecaje raznih međunarodnih institucija koje djeluju u BiH.

▲ Kako biste ocijenili rad Vaših kolega-profesora na našem fakultetu i postoje li pritužbe studenata na pojedine profesore glede predavanja, ispita i sl.?

Rad mojih kolega profesora i asistenata cijenim vrlo korektnim. Kada ovo kažem, želim naznačiti uvjete u kojima radimo. U prvom redu ovo se odnosi na financijske uvjete Fakulteta i Sveučilišta koji su ispod razumne razine. Financiranje Sveučilišta nije sustavno riješeno, što izaziva znatne teškoće u procesu realizacije nastavnih i drugih aktivnosti. Također valja imati u vidu da je na našem fakultetu angažiran izvjestan broj nastavnika iz Republike Hrvatske. Ja im se ovom prilikom zahvaljujem na strpljenju i razumijevanju, jer svoje zadaće obavljaju korektno i savjesno i ne pitajući često za materijalne uvijete.

Ako studenti imaju dobronamjerne primjedbe na rad i ponašanje bilo kojeg profesora, asistenta i drugih zaposlenika Fakulteta, vrata moga kabineta, mojih suradnika i Fakultetskog vijeća uvijek su im otvorena.

▲ **Kako biste ocijenili zalaganje studenata Ekonomskog fakulteta tijekom studiranja i smatrate li da nakon završetka studija posjeduju dovoljno znanja s kojim mogu stupiti u svijet «bussinessa»?**

Stjecanje znanja na bilo kojem fakultetu rezultat je subjektivnih i objektivnih čimbenika. Svaki student ima svoje osobne umne i fizičke kvalitete (ranije stečeno obrazovanje, radne navike, životne ambicije itd.). naznačeni subjektivni čimbenici bitno utječu na ponašanje i motivaciju studenta tijekom studija. Statistički promatrano, oko 10% studenata je vrlo savjesno i odgovorno, oko 50% je neka sredina, a preostali se mogu označiti pojmom «ne žuri mi se». Istodobno moramo imati na umu i objektivne čimbenike. Znatno broj naših studenata dolaze iz sredina koje su u posljednjim ratnim zbivanjima imale vrlo loše demografske, materijalne i socijalne posljedice. Za mene, kao profesora i dekana, bitno je da Fakultet osigurava one kvalitete koji se danas zahtijevaju od mladog ekonomski obrazovanog čovjeka, a to su: temeljna ekonomska znanja; poznavanje bar jednog svjetskog jezika i dobro poznavanje uporabe računala. Ipak, fakultetska diploma samo je pretpostavka i početak u radnom vijeku osobe koja ima tu diplomu.

▲ **Jeste li zadovoljni Vašom osobnom suradnjom sa studentima?**

Suradnja dekana i studenata ostvaruje se preko studentskih predstavnika. Pri tome valja naznačiti da je svaka suradnja dvosmjernog karaktera. U tom kontekstu mojom osobnom suradnjom sa studentima i jesam i nisam zadovoljan. Zadovoljan sam jer smo sva pitanja i probleme koje mi ističu studenti riješili na korektan i zadovoljavajući način. Nisam zadovoljan jer smatram da bi studenti trebali biti otvoreniji i slobodniji (ali dobronamjerno) kada su u pitanju njihovi problemi i zahtjevi.

▲ **Smatrate li da su studenti nedovoljno uključeni u društveni život, kako bi ste to usporedili sa situacijom iz vaših studentskih dana?**

Sudjelovanje studenata u društvenom životu različito je na pojedinim sveučilištima. Logično je, sveučilišta koja imaju dužu tradiciju postojanja i koja su locirana u razvijenije urbane sredine pružaju svojim studentima veće i raznovrsnije angažiranje u društvenom životu. I obratno. Naše sveučilište ne daje studentima neke ozbiljnije uvjete društvenog angažiranja. Vrlo malo je kulturnih, športskih i drugih aktivnosti. Razlog tome možemo tražiti u nedostatku financijskih sredstava, prostora i drugih uvjeta. Mislim da su i studenti dosta pasivni. Primjer mogu biti posljednji izbori za predstavnike studenata u Studentskom zboru Sveučilišta i po fakultetima. Na većini fakulteta odziv je bio između 10% i 20% upisanih studenata.

▲ **Postoji li mogućnost da će se za Vašeg mandata uvesti mogućnost prijave ispita preko Interneta ili postavljanje Studomata na fakultetu, kao u Zagrebu, Splitu i dr.?**

Prijava ispita preko Interneta ili Studomata (kako se to već radi u Zagrebu, Splitu i dr.) pitanje je o kojemu se na Sveučilištu dogovaramo već više od godinu dana. Postoje dvije opcije. Jedna je da svaki fakultet ovaj projekt realizira samostalno, a druga je da to bude na razini Sveučilišta. Bez obzira na naznačene dvojbe, nadam se da će naši studenti u 2003/04 godini moći rabiti suvremenu tehniku prijave ispita.

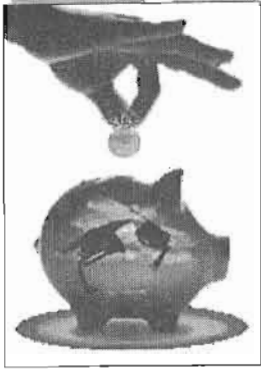
▲ **Želite li nešto poručiti studentima za kraj ovog razgovora?**

Već sam naznačio, svi moramo biti više odgovorni prema svojim zadaćama. Dakle, studenti bi trebali ozbiljnije shvatiti i sudjelovati u svim oblicima nastavnog procesa na Fakultetu, jer samo na ovaj način mogu odgovoriti zahtjevima koji ih očekuju u narednom periodu. Tempo promjena svakim danom je sve dinamičniji. Znanja koja danas imamo zastarijevaju za 5-10 godina. Tko nije u stanju pratiti ovaj tempo, ispada «iz igre».

Na koncu još jednom se zahvaljujemo prof. dr. Dani Kordiću na pruženoj potpori i razumijevanju, te se iskreno nadamo da će se ta suradnja i dalje nastaviti.

Pripremili i razgovarali Anita Gilja i Nikola Papac

Koliko je novac bitan u našem životu?

Svi nosimo u sebi osjećaj za vrijednost. To može biti bilo što čemu mi kao osobe pridajemo važnost. Ne mora se niti složiti sa mišljenjima drugih. Nekada nismo ni svjesni koliko se borimo za nešto i koliko truda ulažemo da to drugima prikažemo kao značajno i vrijedno. Ali iako istinito, teško je priznati da ljudi iz dana u dan pridaju sve više važnosti materijalnim stvarima i vrijednost procjenjuju novcem. Taj val materijalizma zavladao je svijetom, i nama samima iako ne želimo priznati da je tako. Svi nekuda žure i jure ne znajući koja je bit svega toga.

Svjesni smo da je vrlo važno biti materijalno, odnosno novčano stabilan. Da je novac od velike važnosti u životu svakog čovjeka. Ali ponekad idemo tako daleko da nam novac postane i najvažniji, pa pri tome zaboravimo na sve ostale ljudske vrijednosti koje su neprocjenjive. Novac nam pruža samostalnost, neovisnost, bolji životni standard i puno drugih stvari koje upotpunjuju naš život. Ali ne smijemo zaboraviti da je novac samo jedna karika u nizu kako bismo sve ovo postigli. Trebamo biti sigurni kada povući crtu kako novac ne bi

zavladao nama, jer mi trebamo vladati njime. Mnogi od nas nisu svjesni kako je teško zaraditi novac i što sve ljudi čine da bi došli do novca. Ipak ne može se reći da nismo osjetili kako je biti bez njega bar na kratko vrijeme. Ovdje posebno mislim na studente koji studiraju i stanuju u Mostaru, a potječu iz drugih mjesta koja su manje ili više udaljena od Mostara. Nekima će možda biti i smiješno ili čak nevjerovatno, ali je istinito. Svjedok sam toga da se događaju i takve situacije da se novac za autobusnu kartu kako bi se vratili kući ostavlja "sa strane" na početku tjedna kada dođemo od kuće sa malo debljim novčanikom. Jer tko zna kad će se taj novčanik opet napuniti. Ne bi se moglo reći da namjerno gladujemo, ali ponekad propustimo ručak ili večeru jer je trošenje džeparca izmaklo kontroli pa treba "spojiti kraj s krajem" dok se ne vratimo kući. Zbog svih činjenica o novcu i teškog načina stjecanja novca sve više smo potaknuti da studiramo, jer živimo u nadi da nam se pružaju veće mogućnosti u životu ako imamo diplomu s nekog sveučilišta. Pa ako nam se pruži prilika da studiramo trebamo je čvrsto prihvatiti jer tko zna što nas čeka u životu.

Ne smijemo dopustiti da se naš život vrti oko novca i da nam novac bude sve u životu. Jer to nas može uništiti iznutra. I usprkos velikom materijalnom bogatstvu biti ćemo siromasi u srcu. A čovjek siromašna srca neće biti sretan i zadovoljan čovjek. Njegovo bogatstvo postat će bezvrijedno, jer ga njegov rad više neće činiti sretnim već će ga uništavati. Izgubit će sve ono što se novcem ne može kupiti i stvoriti. Zato nastojmo materijalno bogatstvo odvojiti od duhovnog bogatstva i povući granicu kako novac ne bi upravljao našim srcem i našim razmišljanjima.

Dragana Majić

DRAGULJI

Ljudi su već tisućljećima opčinjeni ljepotom tih blistavih kamenčića. Za žene su oni simbol ljepote i raskoši, a za muškarce simbol moći i bogatstva. Zbog njih su se vodili ratovi, a neki zadivljujući primjerci smatrani su ukletima, te da donose nesreću i smrt svojim vlasnicima. Oni koji su ih vadili golim rukama obično su živjeli na rubu siromaštva kao što su crni stanovnici Južne Afrike, siromašni seljaci Kolumbije, ili pak australski urođenici koji su za zdjelicu bijelog brašna tragali za najljepšim opalima na svijetu. Najmoćniji dragulj smatra se da je dijamant, za koji se vjeruje da donosi sreću, zdravlje, te liječi od pomračenog uma i štiti od kuge i otrova. U 20. st. veliki draguljari poput Cartiera, Choparda, Van Cleefa & Arplea pronašli su mnoge pomodne načine brušenja toga dragog kamena, koje je postalo sastavni dio nakita bogatih. Najskupocjeniji dragulji:

CULINAN ili «**ZVIJEZDA AFRIKE**»- najveći dijamant, težak 530,20 karata izložen u londonskom Toweru.

HOPE- najpoznatiji, tamno plave je boje i vjeruje se da je izgubljen iz francuske krune prije 200 god. Izložen je u Smithsonian museum u Washingtonu.

KOH i NOOR po legendi bio je u kraljevskim riznicama Indije, Perzije, Afganistana... Izložen je u londonskom Toweru.

TIFFANY žuti dijamant, težak 128,54 karata, vrijedi oko 20 milijuna USD. Izložen u draguljarnici Tiffany, New York.

TYLOR BURTON među deset najsavršenijih je u svijetu, darovao ga je Richard Burton Elizabeth Taylor koja ga je nakon rastave prodala za 5 milijuna USD.

NAPOLEONOVA OGRLICA ima 47 dijamanta i teži 257 karata. Napoleon ju je darovao supruzi Marie Luise. Izložena je u Smithsonian museum, Washington.

Pripremio Nikola Papac

Paris, c'est la vie!

Jeste li čuli za Taize? Ako niste ja ću vam napisati par riječi o toj zajednici i putovanju u Pariz. Taize je malo selo u Francuskoj u koje se tijekom cijele godine slijeva tisuće mladih iz cijelog svijeta. Dočekuje ih Zajednica braće koji su se zavjetovali na život u celibatu i jednostavnosti. Svake godine oni potiču i "hodočašća povjerenja na zemlji" (EUROPSKE SUSRETE MLADIH) u raznim gradovima i državama za Novu godinu.

Ja sam oduševljena Taizeom i tako sam i za ovu Novu godinu odlučila otputovati na susret. Cijena puta do Pariza bila je 250 KM, a smještaj je besplatan. Krenuli smo iz Mostara 26.12. 2002. prema Italiji, točnije prema Padovi. U Padovu smo stigli u ranim jutarnjim satima 27.12. Posjetili smo baziliku sv. Ante Padovanskog i samostan u kojem je živio i radio Sv. Leopold Bogdan Mandić. Trebate to vidjeti i osjetiti, tu se stvarno Bog osjeća i molitve uslišavaju. Poslije podne smo krenuli dalje prema Parizu i u ranu zoru smo se već vozili po najljepšem gradu na svijetu. Mislim da, kao i New York, i Pariz je grad «that never sleeps».

Mladi kad dođu na susret prvo odlaze na prijem gdje plate hranu i pokaz za gradski prijevoz (ove godine 20 Eura). Nakon toga čekamo na smještaj koji je besplatan. Mladi su raspoređeni po obiteljima, dvoranama, vrtićima. Za one kojima nije potreban luksuz bit će super.

Ja sam ove godine bila smještena u gosp. Chantall u malom gradu Moret u okolici Pariza. Parižani ga smatraju predgrađem, a udaljen je brzim vlakom oko 45 min. od centra Pariza.

E, Pariz je fenomenalan. Potrudila sam se vidjeti što više znamenitosti. Krenula sam u obilazak od Louvra, jednog od najpoznatijih muzeja na svijetu. U Louvru su izložena neka od najvećih djela antičke, egipatske, grčke, umjetnosti kao i famozna Mona Lisa L. da Vincia. Iz Louvra sam prošetala do Place de la Concorde gdje su na giljotini pogubljeni Luj XVI i njegova žena za vrijeme revolucije. Danas se tu nalazi egipatski obelisk kao simbol sloge.

Dalje sam krenula preko Elizejskih polja prema Trijumfalnoj kapiji prolazeći kraj ekskluzivnih butika i francuskih kafeterija gdje ćete za običnu kavu izdvojiti minimalno 2,5 eura. Naravno da sam posjetila i Ajfelov toranj. Mišljenja o Ajfelovom tornju se razilaze jedni ga smatraju simbolom Pariza a drugi najružnijim spomenikom u cijelom gradu. Nisam se penjala na sami vrh zbog gužve za lift pa sam se uputila pješke na 2. kat i penjala se oko 1200 stepenica. Pogled je nezaboravan, a Pariz se prostire u beskraj.

Izdvojila bih tri za mene posebna događaja, a to su vožnja Senom po noći, večernji izlazak u Latinsku četvrt i posjeta bazilici sv. Srca Isusova na brežuljku Montmartre.

Latinsku četvrt trebate doživjeti. Pravi živopisni Pariz, male šarene ulice prepune restorančića, veselih ljudi, zabave... Ne smijem zaboraviti opisati šarenilo Pigalla, bezbroj seks shopova, opasnih tipova, «zanimljivih» izloga i najpoznatiji kabaret na svijetu Moulin Rouge (za ulaznicu na predstavu morate se rezervirati godinu dana unaprijed).

Ne mogu više nabrajati ljepote ovog grada, sve u njemu je lijepo i sve je spomenik. Treba otići vidjeti i uvijek se u njega vraćati da bi se osvježili od ove naše monotone svakodnevice.

Doček Nove godine bude organiziran u Župama u kojima smo smješteni ili neki odu na velike trgove pa čekaju na otvorenom što je naravno mnogo opasnije, ali i malo zanimljivije. Za mene je cijelo putovanje bilo doček Nove godine.

Moram vam reći da je u Pariz ove godine došlo 80.000 mladih iz cijele Europe. Nalazili smo se na molitvama, ručku i večeri. Cijeli je grad odisao taizeovskim duhom, mirom i povjerenjem. Zavaljela sam putovati sa taizeom i nestrpljivo iščekujem kad će objaviti gdje je susret ove godine. Ako ste se zainteresirali dođite u Katedralnu kapelicu u Mostaru i vidjet ćete kako su molitve lijepe i posebne. Ne propustajte ovakve prilike!

Anita Gilja

Studij u Zagrebu

Kao što znamo, u ovo doba godine je uobičajeno da se mnogi pitaju gdje, što i kako će studirati. Koji smjer im odgovara, koje će zanimanje biti perspektivno... Sada se to mnogi pitaju i uskoro će morati odlučiti. No, krenimo na stvar, isto je s onima koji su odlučili, i oni imaju svoja, slična pitanja. U ovom članku zadatak mi je predstaviti zagrebačko Sveučilište čitateljima, uglavnom studentima ekonomije u Mostaru, koje vjerojatno zanimaju mogućnosti nastavka studija u Zagrebu (ne omalovažavajući Mostar kao sveučilišni centar, naprotiv, držim da se Sveučilište u Mostaru mora održati jer je to jedan od preduvjeta ostvarenja jednakopravnosti hrvatskog naroda u BiH) i što sve Zagreb nudi. Metropola je jedna, glavni grad svih Hrvata i puno znači imati diplomu iz Zagreba. Studenti prve godine mostarskog Ekonomskog fakulteta bez mnogo problema mogu ostvariti prijelaz na EF u Zagrebu, samo do devetog mjeseca trebaju dati sve ispite na prvoj godini koji će im biti priznati. Jednostavno, zar ne? Šteta bi bila da oni koji to mogu ne dođu i iskušaju čari studentskog života u Zagrebu, a poslije diplome vrata i uključe u politički, gospodarski i kulturni život, odnosno u stvaranje bolje hrvatske sutrašnjice u BiH.

Sveučilište u Zagrebu osnovano je 1669. godine, a preteča današnjeg Ekonomskog fakulteta Visoka škola za ekonomiju 1919. godine. Danas broji 33 fakulteta i oko 60.000 studenata, od čega 9.000 na Ekonomskom fakultetu i to samo na četverogodišnjem studiju. U sklopu Sveučilišta djeluje Studentski centar koji brine o studentskom standardu putem organiziranja: smještaja, prehrane, privremenog i povremenog zapošljavanja studenata, te njihove kulturne, športske i ostale djelatnosti. U pet studentskih domova smještaj se osigurava za 6.120 studenata, a više od pola ih je u Studentskom naselju "Stjepan Radić". Na žalost mjesta nema za sve, pa ga treba izboriti natječajem kriteriji kojeg kombiniraju vrjednovanje uspjeha u studiju i ekonomsko-socijalne kategorije.

Studenti ostvaruju pravo na subvencioniranu prehranu u restoranima-menzama po studentskim domovima i svim većim fakultetima pomoću studentske iskaznice popularne X-ice. Restorani nude jela na meniju i po izboru, a odvojeno djeluju restorani brze prehrane, pizzerije i slastičarne. Cijena menija koju plaća student iznosi 4,40 kn, a pizze 3,03 kn. To je 25% od pune ekonomske cijene a razliku od 75% nadoknađuje država putem X-ice. X-ica će uskoro zamijeniti sve postojeće dokumente i formulare, što će znatno olakšati

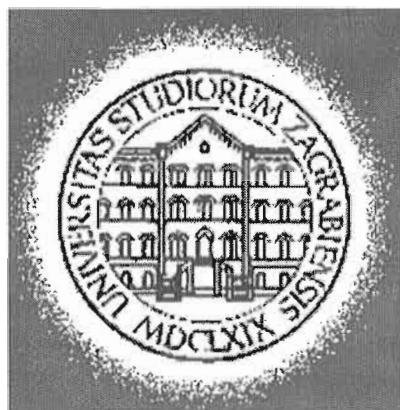

ostvarivanje prava koja prate studij. Tako već danas njome putem studomata prijavljujemo ispite, a za dobivanje popusta u pojedinim gospodarskim (mjesečni tramvajski pokaz za ZET 42kn) i kulturnim institucijama dovoljno je predočiti X-icu davateljima tih usluga. Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu krovna je organizacija studenata, koje su članovi svi studenti upisani na dodiplomske studije Sveučilišta.

Uloga Studentskog zbora jest zastupanje i predstavljanje studenata u svim tijelima uprave, zaštita i unapređenje interesa i dobrobiti studenata i Sveučilišta u cjelini, poticanje i organiziranje studenata za aktivnosti u nastavnom programu i izvan njega, posebno u području kulture i športa. Osim SZ-a u studentskom životu aktivno sudjeluju i studentske udruge: stručne i međunarodne (AEISEC, IAESTE) zavičajne (najveći i najznačajnija Zavičajni klub hercegovačkih studenata ZKHS) i sveučilišne poput Opće studentske asocijacije - OSA-e, koja se zalaže za rješavanje problema studentske populacije glede studentskog standarda, poboljšanja kvalitete i efikasnosti studiranja, tražeći mogućnosti za dodjeljivanje stipendija za naročito uspješne i ambiciozne studente.

Aktivirajući se i volontirajući u ovakvim udrugama, mladi ljudi osim što upoznaju brojne prijatelje, uče se timskom radu što će im itekako dobro doći prilikom prvog zapošljavanja. Upis na fakultet jedna je od najvažnijih odluka našeg života te je tek prvi korak u ostvarenju cilja. A cilj svakog studenta je željena diploma budućeg zanimanja i naravno zadovoljstvo i zanimljivost pri studiranju. Zagreb vam sve to nudi!

Pripremio Stipe Bubalo
Ekonomski fakultet Zagreb

Studentski život u Dubrovniku

Kad sam dobio zadatak da napišem nešto o studentskom životu u Dubrovniku, nisam ni slutio problem koji me zapravo čeka. Ma da, ajde... napisati... bilo što. Ne ideto tako. Prvih par «probnih» tekstova, nalikuju na sve, samo ne na konkretan tekst ili ispadne nešto posve specijalizirano, kao da je riječ o kritikama restorana u kojima studenti jedu ili kakvom tekstu, prikladnom za neki turistički prospekt ili brošuru (ili kako li se već kaže na hrvatskom).

E, pa ovako. Dubrovnik je jedan jako lijep grad. Preljep, ako se usredotočite na njegovu staru gradsku jezgru. Ima najljepše zalaske sunca koje sam ikada vidio i okružuje ga nama najdraže more. Ako imate vremena, a ne gledate samo gdje se okuplja ostala mladačarija, zamijetit ćete i vile starih gospara od kojih zastaje dah. Paradiso Perduto ili ti izgubljeni raj. Ma, nešto doista posebno. No, u biti, teže ćete naći mjesto za parking, nego jednu od takvih kuća. Bože obrani! Gradski prijevoz je doduše dosta dobro organiziran, ali i skup. Jedan od najskupljih u Hrvatskoj, što nije mala stvar, ako ste student. Od Lapada (mjesto gdje većina studenata studira i obitava), vožnja do Straduna i natrag koštati će vas neke 3KM. Pješke nije uvijek ni tako zgodno, a ni blizu. No, srećom, možete izvaditi pokaz, koji košta 20KM i ako ste redoviti student, možete se voziti do mile volje. Zašto uopće spominjem nešto ovako «beznačajno» kao što je gradski prijevoz. Aaaa... Pa, na tom primjeru želim ukazati i na najveću manu Dubrovnika; njegovu cijenu. Skupo, skupo, skupo! Sve, od obične kave u kafiću, pa do kifla s 10 kkg parizera. Neću niti spominjati garderobu. Dobro, znam, znam...

Svaki «pravi» Hercegovac dole je već sa svojim autom, laptopom i ne pada mu na pamet vaditi nekakav glupi pokaz ili jesti sendvič. Pa, djelomično ste u pravo, ako ste to pomislili, no običnih studenata ima više.

Ima i onih, koji se već sami snalaze. Jednokratni poslovi se lako mogu potražiti u Studentskom centru, a konobari se uvijek traže. Ako ostanete preko ljeta, poslova ima i previše. Unajmiš sobičak od stotinjak maraka i radiš, bilo kao konobar ili pri turist birou.

Dobro, odlutao sam malo. Dubrovnik ima Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu pri Sveučilištu u Splitu, ima svoje Veleučilište sa smjerovima, primjerice menadžmenta ili pomorstva, ali i Američki koledž. Eh, sad... Mogu vam pričati svašta o bilo kojem od ovih fakulteta, ali dobro se zna na kojem se moraš malo i pomučiti tijekom studiranja i na kojem platiš da ti bude

dobro. Zloba? Ne, školarine na Američkom koledžu iznose 12 tisuća dolara (!!!).

Toliko od mene, pa tko se ljuti, neka! E, Dubrovnik ima nešto što nijedan student u Hrvatskoj nema (bar su nam tako rekli). Ima relativno dobre menze.

Da vas odmah odvratim od pomisli na nekakve tužne redove studenata kako čekaju na obrok sa narandžastim «tacnama». Ne. U Dubrovniku vas dvore u lijepim ambijentima. Sve je ugodno, čisto i lijepo, jer se tu hrane i ostali gosti. Vi samo dobivate dnevnu jeftiniju ponudu. Jedan obrok studenta košta 1KM, a ostale 5KM. Svaki dan tako imate 2 kuhana jela, nešto s roštilja, pastu i pizzu. Odlično, no to nije sve. Na studentske bonove, možete kupiti mliječne proizvode, te slatkiše iz prodavaonica unutar menzi. Tko živi skromno, sve O.K. Ali ne da đava mira.

Svatko ima brojeve dostave talijanskih, meksičkih ili kineskih restorana u svojim mobitelima.

Grad nema studentski dom i svi zato traže privatni smještaj. Tu i odoše novci. S režijama, bez režija, s telefonom ili bez... nije bitno. Cijene su visoke. Kad pogledamo kako žive studenti u Zagrebu ili drugim gradovima. Prosječan stančić u Dubrovniku mjesečno će vas doći od 200 do 300 KM. Usporedite to sa nekih šezdesetak maraka, koliko košta dom u Zagrebu... Sve je rečeno.

Tijekom dana, uvala na Lapadu je okupljalište. Kave. Bezbroj kava. Nešto kao staro Veležovo. Ili Stradun naravno. Glavna zanimacija: knjižara Algoritam. To vam više izgleda kao čitaonica, jer svatko može doći i pregledavati najnovije hit knjige ili još zanimljivije: strane časopise! Sve je tu od Rolling Stonea, Empirea, američkog Voguea... ma sve. Dođete, čitate satima i sve to besplatno. Možete i knjigu čitati u nastavcima. Super. Bar meni.

Noćni život? Dobro, evo, evo... Izlazi se četvrtkom i subotom, ako ne računate odlaske u kino i kazalište ili na partiju tombole, izlaskom. Rezime: caffe Orka (relativno «mirnij») studenti željni domaće muzike, vrhunac četvrtkom, cijene prilagođene studentima znači O.K.), caffe-club La Boheme (RnB glazba, groovy place za šminkere bar se meni tako čini, ali sasvim dobro mjesto za piće prije diska), caffe Polo (malo, ali uvijek puno... zašto? Nitko ne zna. Obični kafić.), club Red Rose (bude dobro gotovo uvijek, iako izgleda kao stari restoran za penzionere sa par reflektora u boji, a i DJ zna ponekad uprskati stvar), club Fuego (nekad glavni, sad se tek tu i tamo baš napuni), Exodus (rave, gomila ljudi, koji oko 7h ujutro izgledaju kao ustali mrtvi. Ma, sve je to dobra mladačarija. Super, super. Kad ima party.) Ostalo ne radi, osim ako gostuje netko od izvodjača ili je neki drugi event.

I tako... fino je u Dubrovniku ili gradu. Zna bit, a Bože moj, kao i svugdje, ubitačno dosadno, ali tko ima vremena za dosadu uz ispite?! Je malo i «mimo svijet», neki kažu i «što južnije to tužnije», ali nije tako.

Ja znam, gdje god me život poslije faksa i odnese, ja ću se uvijek vraćati svome novom Starom Gradu!

Josip Marušić
Vanjska trgovina Dubrovnik

BIOS ŽIVJETI znači Biti | Oстати Svoj

BIOS Biti i ostati svoj je duhovni Pokret mladih i odraslih katolika Hrvata (župe sv. Ivana apostola i evanđelista u Mostaru) i njihovih prijatelja katolika iz drugih župa i zemalja (Hrvatske, Italije, Njemačke, Austrije, Amerike ...), s ciljem da se zajednički temeljitije izgrađuje, čuva i potiče duhovni, vjernički, crkveni i hrvatski nacionalni identitet u Bosni i Hercegovini.

BIOS je osnovan 29.8.2002. godine u župi Sv. Ivana apostola i evanđeliste u Mostaru. Trenutno BIOS broji 60-tak aktivnih članova, prvenstveno mladih, koji se okupljaju na klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu svake druge srijede i četvrtе srijede u mjesecu u 20:00 sati u župnoj crkvi. U isto to vrijeme na molitvu se okupljaju i članovi pokreta BIOS u Torinu, Italija.

Međutim BIOS je mnogo više od samo molitve, biti uključen u ovaj pokret znači živjeti molitvu. Svako od članova se može po svom talentu odlučiti za sudjelovanje u jednom od sljedećih okvira: duhovni, nacionalni i kulturno-edukativni, karitativni i gospodarstveni, športsko-rekreativni i ekološki okvir.

Neke od aktivnosti okvira su osnivanje fonda «Peto dijete» kao potpora natalitetu i obiteljima s brojnom djecom, organiziranje različitih seminara i tribina, stipendiranjem

potpomagati talentirane i vrijedne đake i studente Pokreta BIOS, i mnoge druge.

U travnju poslije Uskrsa BIOS-ovci kreću u posjetu Južnom Tirolu na poziv našeg člana dr. Franz Pahla (čovjek koji je omogućio obnovu sveučilišnog amfiteatra), predsjednika Parlamenta Južnog Tirola, koji je bio u posjeti Mostaru krajem siječnja 2003.

To bi bilo predstavljanje BIOS-a ukratko, ali ono što se krije iza ovih podataka je čitav jedan svijet. Kad se čovjek odluči na taj korak, pokušaj da ovakvom vrstom angažmana vrati zajednici u kojoj živi barem dio koji mu ona kroz život pruža, nikad više ne želi biti niti ostati po strani, nikad više ne želi uskratiti ruku kad mu se pomoć traži.

Ono što je mene oduševilo kod BIOS-a i njegovih članova, razlog zbog kojeg sam ja tako vatreno prihvatila svoje dužnosti, koje članstvo u BIOS nosi, jesu upravo ljudi koji ga čine. To su lica koja svaki dan viđamo oko sebe, tek naizgled ravnodušni, mladi ljudi, još jedan niz onih koje surova stvarnost ovog grada nastoji progutati, a zapravo otkrijete pčele radilice koje marljivo skupljaju med kako bi ga mogle podijeliti s drugima. Taj med se zove altruizam, i tome nas BIOS uči.

Kao ekonomista nužno sam okružena svijetom obilježenim materijalizmom u kojem BIOS dođe kao oaza za moju dušu, oaza koja me uvijek iznova podsjeti da sam prije svega čovjek, pa tek onda sve ostalo.

Maja Pehar, IV godina Ekonomije

London

Većina studenata u Londonu se budi (ako se uopće probude) uz zvuke stanice Radio One i anarhičnog D.J.-a Chrisa Evansa "čovjeka s crvenom kosom". Političari, glumci, rock zvijezde i sportaši uživo odgovaraju na pitanja o cijeni novina i pekmeza "da bi pokazali jesu li u dodiru sa stvarnošću ili su samo osobnosti show-businessa". Slušatelji iz cijele Engleske nazivaju želeći sudjelovati u emisiji Zatrubi trubom u kojoj mogu oglašavati automobilske sirene u ritmu s Čajkovskim

Uvijek možete očekivati neočekivano u Londonu, koji je nakon svih ovih godina još uvijek jedan od najvećih svjetskih kulturnih centara. Kako se u Londonu nalaze neka od najboljih mjesta za učenje, konkurencija pri upisima je vrlo jaka, posebno na specijaliziranim fakultetima za umjetnost, dramu i glazbu. Ali kako je biti student u gradu čiji je broj stanovnika tri puta veći od stanovništva BiH?

U Londonu možete studirati gotovo sve, od svahilija do kiropraktike ili naravno hrvatskog jezika (jedno od rijetkih mjesta u Engleskoj gdje je to moguće). Zbog veličine grada, i

sa sveučilištima razbacanima posvuda po gradu, studenti lako mogu provesti 2 ili 3 sata dnevno putujući.

Nedavno su istraživanja pokazala da se londonski studenti najviše brinu zbog usamljenosti i rasonode. U samom središtu glazbe i mode, nema kraja mogućnostima za izlazak, iako vas to može koštati 70 kuna za kino ili 120 kuna za ulazak u klub. Usprkos ovome, sama veličina grada olakšava usamljenost u gomili, a to je iznenađujuće uobičajen strah među studentima.

S porastom nezaposlenosti i mnogo većim brojem mladih ljudi u visokom školstvu Engleske (jedna trećina), jedna od najvećih problema londonskih studenata je što raditi nakon završetka studija. Mnogi završe na privremenom radu koji nema veze s onim što studiraju, pokušavajući otplatiti dugove koji su se skupili kroz školovanje. Život u Londonu je skup studentski domovi košaju oko 3100 DEM na godinu, a jeftina soba košta oko 440 DM na mjesec. Ne postoje bonovi za hranu kao u Hrvatskoj, a troškovi dnevnog prijevoza koštaju 8,5 DM.

Financijski pritisak i mračna slika budućnosti razumljivo vode ka ciničnom, pesimističnom stavu mnogih studenata. "Što znači biti profesor?", pitao je jedan student. "Profesor je", glasi odgovor "netko čiji je posao govoriti studentima kako riješiti probleme koje je on sam izbjegao postavši profesor."

Fondacija **Konrad Adenauer** u BiH

Fondacija Konrad Adenauer je nezavisna njemačka politička fondacija odana demokršćanskim principima sa sjedištem u Sankt-Agustinu, gradiću pored Bonna. Nosi ime prvog kancelara Savezne Republike Njemačke nakon II svjetskog rata, koji je iza sebe ostavio povijesni doprinos u rekonstrukciji Njemačke, učvršćivanju demokracije i integraciji ove zemlje u zajednicu slobodnih država. Godišnje Fondacija u Njemačkoj organizira preko 3.500 manifestacija (seminari, konferencije i kongresi) sa više od 150.000 učesnika. Tradicionalno težišta rada Fondacije je međunarodna suradnja, zahvaljujući čemu je Fondacija Konrad Adenauer otvorila svoje Predstavništvo u Sarajevu.

Projektni koncept Fondacije Konrad Adenauer širom svijeta orijentiran je na kontinuiran i dugoročan rad, stoga Fondacija ne ovisi od kratkoročnih uspjeha u pojedinim regijama, nego se može posvetiti rješavanju kompleksnih problema. Fondacija je stoga za Bosnu i Hercegovinu izradila integrirani koncept, koji projekte u političkom, ekonomskom i administrativnom području povezuje s izgradnjom i unapređenjem demokratske svijesti. Ovdje spadaju seminari, okrugli stolovi, savjetovanja, politički dijalog-programi, stručni politički razgovori i posjete u regiji i u Njemačkoj, te sa predstavnicima europskih institucija.

Važno je istaknuti da je upravo Fondacija Konrad Adenauer pridobila grad Heidelberg za partnera i savjetnika za grad Mostar u izgradnji njegove uprave.

Predstavništvo Fondacije je odmah po otvaranju 1997. započelo s programom stipendiranja studenata iz BiH za studij u Njemačkoj. Od 2002. godine dodjeljuju se i stipendije za studente koji studiraju u zemlji. Budući da je Fondacija Konrad Adenauer institucija koja se bavi političkim obrazovanjem, posebno se podržavaju studenti političkih znanosti, ekonomije, prava i novinarstva. Program stipendiranja dopunjava se organiziranjem seminara za stipendiste na aktualne teme.

I upravo tu počinje moje putovanje - Ja sam se s Fondacijom upoznala prijavivši se na njihov natječaj za stipendije u Bosni i Hercegovini u ožujku prošle godine. Tražio se prosjek i društveno/politički angažman. Nakon intervjua pred komisijom ušla sam među 15 stipendista prve generacije.

Stipendija je, što se tiče novčanog iznosa, među najvišim u BiH, ali to nije jedino što ova stipendija donosi. Nužno je spomenuti mnogobrojne prednosti koje dobijete kao član porodice Konrad Adenauer-ovaca. Prisustovala sam višebrojnima ekonomskim, pravnim i političkim seminarima, konferencijama i debatama prilikom čega sam, zajedno s

drugim stipendistima i mladim aktivistima iz cijele BiH, imala priliku ne samo upoznati, nego i otvoreno razgovorati s ljudima iz međunarodnog i domaćeg miljea koji «kroje» budućnost ove zemlje, priliku stvarno razumjeti što se događa oko nas, kakve su mogućnosti za BiH sutra i nas u njoj.

U takvom okruženju, gdje su oko vas mladi i aktivni ljudi, koji se ne prepuštaju pasivnosti, koji rade i postižu rezultate, nužno i vas zahvati dio te želje za stvaranjem. Uz sve to imate nesebičnu podršku osoblja Fondacije na koje se uvijek možete osloniti i obratiti im se za pomoć.

Zanimljivo je da među našim studentima postoji stanovita apatija kad su u pitanju prijave na natječaje ili bilo što drugo. Tako je u prošlim natječajima za stipendiranje Fondacije najmanje prijava bilo s našeg Sveučilišta mada imamo sasvim dovoljno studenata koji mogu ući u uži izbor za stipendiranje, a papirologija nije strašna.

Htjela bih ovim člankom potaknuti studente Sveučilišta, osobito Ekonomskog fakulteta, da se idući put kad vide natječaj za stipendije Fondacije Konrad Adenauer, ili bilo kakav poziv s njihove strane odazovu dobiće mnogo više nego što mogu dati.

Maja Pehar, IV. godina Ekonomije

NOVO kako učiti bolje i lakše

Istraživanja su pokazala da su za smislenu obradu teksta potrebne druge metode. Samo čitanje nije dostatno. Predstavljamo vam jedan od mogućih načina racionalnog proučavanja štiva:

Č = Čitati letimično prije usredotočenog čitanja.

P = Pitati se koji je dio štiva bitan.

Č = Čitati svjesno koristeći vid i pamćenje.

P = Pamtit i pročitano vlastitim riječima.

P = Ponavljanje zapamćenog nakon nekoliko sati ili nekoliko dana.

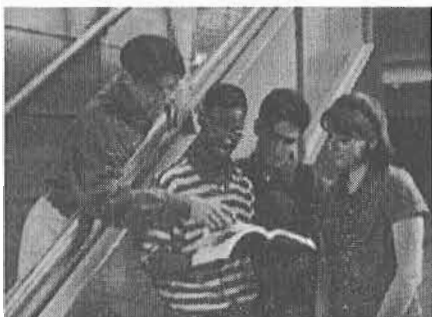
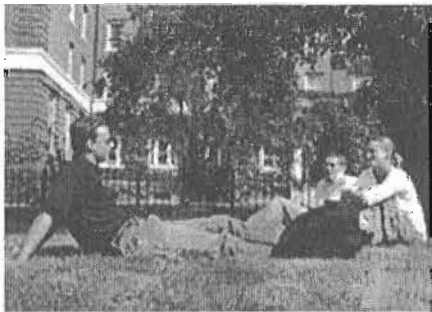
Početniku ovaj postupak može izgledati naporan i dugotrajan. Činjenica je da treba proći neko vrijeme da se čovjek preusmjeri i odbaci stare navike čitanja. Ova se metoda uvijek ponovno istraživala. Studenti koji su učili po ČPČPP metodi postizali su mnogo bolji uspjeh od studenata koji su učili po svojim navikama.

Ništa kontra **Doma**

Teško je reći kakav je život u studentskom domu jer nitko ga ne doživljava potpuno isto. Nekima je nepodnošljivo živjeti u toj, naizgled hladnoj građevini, dok je nekima, svejedno kako se osjećaju, a ima i onih kojima je tu ugodno živjeti.

Možda je najbolje naći zlatnu sredinu. Istina, kad se po prvi put zaviri u njenu unutrašnjost nije nimalo lijepo ono što se vidi, iako se mnogo toga promijenilo na bolje. Sve je tako neuredno, prljavo, namještaj je razbacan ili čak neupotrebljiv. Međutim, s vremenom sve dođe na svoje jer se mnogi studenti namještenici pobrinu za prostor u kojem će prebivati iduće godine, pa to ipak na kraju liči na neko pristojno prebivalište za mlade.

Mora se naglasiti da je život u studentskom domu nešto drugo od samog boravka u njemu. To je suživot sa mladim ljudima koji su se igrom slučaja, ili nekako drugačije, našli u isto vrijeme na istom mjestu. Ako tim očima pogledamo na zbivanja oko nas, možemo se čak iznenaditi kako je ugodno živjeti u toj « hladnoj » građevini.

Ne kaže se bez razloga da su to najljepše i najluđe godine života jednog čovjeka. To najbolje znamo mi studenti i oni koji su to bili, a izdaje nas i osmijeh pri samoj pomisli na dane iza nas. Istina, ima i onih dana kada smo premoreni od brige i od učenja, kada ne dižemo glavu s knjige, ali da nema toga život bi nam bio previše ugodan, iako mnogi ne bi imali ništa protiv toga.

Međutim, kao što smo rekli na početku, uvjeti za život nisu dobri i trebali bi biti bolji. Već se mnogo toga i učinilo, ali nedovoljno. Tu nije dovoljna briga samo nadređenih nego i svih studenata koji koriste prostorije doma, jer nerjetko i studenti (ne) namjerno oštećuju povjerenu im imovinu. Ima toliko toga što se treba popraviti ili potpuno promijeniti, ali kao i uvijek glavni krivac je financijske naravi, a i bez neke ogromne sume novca se zajedničkim snagama može učiniti puno toga. Kad bi se svi potrudili učiniti nešto, ne misleći kako smo tu za kratko vrijeme, za sebe i za naraštaje koji dolaze mogli bismo stvoriti ugodnu atmosferu u studentskom domu. U zadnje vrijeme popravili su se higijenski uvjeti, i kao što se već zna renovirana je učionica što je vrlo malen, ali ne i neznan pomak prema naprijed. Trebalo bi se poraditi i na prostorijama za druženje studenata, a svi znamo da je zabavljanje i druženje bitno u životu, jer smijehom se mogu riješiti mnogi problemi.

Možda, ustvari, zadovoljno življenje u studentskom domu nije toliko povezano sa stambenim komforom koliko za suživot s drugim studentima u domu, jer druženja, razmjena iskustava i pomoć koju može ponuditi netko s kim dijeliš mali sobičak znači puno više od lijepog namještaja, jer na kraju krajeva ono čega će se svatko sjećati su uspomene na sretne trenutke provedene u ludim i nezaboravnim noćima, mirnim ispijanjima čaja ili kave, trenutke provedene u nestašnim i smiješnim situacijama koje najbolje znaju sami studenti, a loše stvari se svejedno zaborave potisnute novim brigama života.

Stoga, treba reći da boravak u domu ne treba provesti u kukanjima kako ništa nije uredu i nezadovoljstvu prema svemu, nego bi se ipak trebalo okrenuti prema pozitivnim stvarima i pokušati, što je moguće bolje, popraviti situaciju u njemu i biti strpljiv, jer ništa se ne događa preko noći.

Kamo ide naša ljubav?!

Poznat vam je osjećaj da ste pronašli osobu kao stvorenu samo za vas, vašu drugu polovicu? To je nešto predivno! Ako još niste to doživjeli, ne brinite, ne postoji monopol na ljubav, doći će i vaše vrijeme. Kao posljedica nekog normalnog slijeda, kao rezultat sve dublje i iskrenije bliskosti, kao pokazatelj zrelosti i razvoja odnosa javlja se želja za zajedničkim životom sa tom osobom, u početku možda neka općenita želja da s njom ili njim provodite sve više vremena, a poslije sve izraženija potreba da dijelite budućnost, da tvorite cjelinu jer vam ni s kim nije kao kad ste vas dvoje zajedno.

Međutim, kad počnete razmišljati o tome ili čak ako ste pokušali nešto takvo, morate priznati da vas je više nego jedanput zaboljela glava. Kad počnete računati ima da vam se zavrti u glavi od brojeva gore nego da slažete bruto bilancu na ispitu iz računovodstva.

Troškovi života, sve moguće potrepštine u jednom normalnom kućanstvu, obveze i računi enormni su, a gdje je pored toga činjenica da smo dio potrošačkog društva u kome su narasle potrebe realnost, da ne govorimo o kavama, izlascima, hobijima i aktivnostima koje su sastavni dio suvremenog muškarca ili žene, a sve-KOŠTA.

A što je s mogućnostima da to realiziramo? Upitno je kako uopće ostvariti ikakva primanja, sa diplomom ili bez nje, a kamoli kako ostvariti kvalitetno ispunjenje obostranih potreba.

Sa stanjem našeg gospodarstva dolazimo do zaključka da početi život sa voljenom osobom znači odreći se snova, vratiti se na život pećinskog čovjeka i životariti dok ne puhnu bolji vjetrovi ako se to ikada dogodi. Umjesto da bude baš suprotno!

Svjedoci smo brojnih primjera divnih parova koji su nekada svima mogli biti primjer, a danas grcaju u kreditima i dugovima iz kojih se ne nazire izlaz, pretvorili se u dvoje čangrizavih ljudi, koji se najveći dio vremena svađaju, uvijek isti problemi, začarani krug.

Zar je to ono o čemu je bila riječ na početku? Zar je to ona sinergija? Zar je to jedina alternativa mladih ljudi u našoj zemlji?

Odgovor je MOŽDA. Koji će biti u vašem slučaju ovisi u mnogočemu o vama!

Daleko od toga da je ovo negiranje vrijednosti braka, ljubavi i zajedničkog života.

Dapače, to je nešto predivno što čini čovjeka potpunim, utočište u kojem je bezrezervno

prihvaćen, mjesto gdje je najbolji i kada mu ide i kada mu ne ide.

Ali da bi to trajalo, da se ne bi pretvorilo u zajednicu životarenja i samo međusobnog podnošenja, nužno je da spoznamo realnost. Zapitajmo se ona 3 pitanja što nas uče:

1. Gdje se ja nalazim?
2. Gdje želim biti?
3. Kako tamo stići?

Recimo sebi: Ja vrijedim, mladost i potencijali pršte iz mene na sve strane! Ja zaslužujem najbolje! Ja zaslužujem ljubav koja traje čitav život! Ja zaslužujem da ostvarim što je moguće više svojih snova! Ja želim SVE TO! Jer ja sve to zaslužujem.

Svatko treba pronaći svoj vlastiti način, doista nema čarobne formule, ali neosporno je da visoke performanse zahtijevaju kompromis, žrtvovanje i planiranje.

Ako stvari prepustimo slučaju, propali smo, moramo prihvatiti činjenicu da je čovjek u ogromnoj mjeri tvorac svoje sudbine, priznati da naše odluke determiniraju naš život.

Ostvarivati samoga sebe ovdje, danas i uvijek je nužnost, jer samo zadovoljna i ispunjena osoba može ispunjavati nekoga drugog. Voljeti sebe, naći pravu dozu egoizma altruizma, i u svemu što činimo dati najbolje od sebe, čini se kao rješenje.

Život uvijek zadaje pokoji udarac, ne postoji idealan svijet pa tako to nije ni ovaj naš, ali ako znamo što želimo i zaslužujemo možemo to i ostvariti ako se dovoljno potrudimo.

Ne dopustimo da nas zarazi opća letargija, vjerujemo u ljubav i u budućnost, a što je najvažnije vjerujemo u smoga sebe, jer mi smo ljubav, mi smo ta budućnost.

Kamo ide naša ljubav? Ja mislim tamo gdje je MI pošaljemo.

Petrana Prskalo

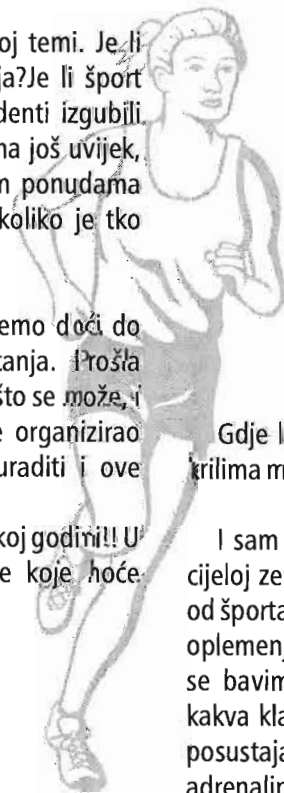
Šport na sveučilištu: stvarnost ili fikcija?

Dragi čitaocē, sigurno se u čudu pitaš, zašto su stranice o sportskim događanjima uvijek prazne. Ne, to nije slučajna pogreška... Ne, to nije autorska, ni urednička greška... To je upravo popis sportskih događaja poredanih abecednim redom u prvom i drugom semestru ove akademske godine - NIJEDAN!!!

Potaknut time, počeo sam razmišljati o ovoj temi. Je li sport na Mostarskom Sveučilištu postao fikcija? Je li šport izgubio zanimanje za studente ili su pak studenti izgubili zanimanje za šport? Je li šport među studentima još uvijek, «živ» ili je prisutan samo u dnevnim i tjednim ponudama kladionica i raspravi uz kavicu sutradan, na koliko je tko pao?...

Gledajući pregled sportskih događaja, možemo doći do potvrdnog odgovora na gore navedena pitanja. Prošla akademska godina nije bila puno bolja. Jedino što se može, i treba istaći je malonogometni turnir kojeg je organizirao Studenski zbor. (Uz duboku nadu, da će to uraditi i ove godine!)

Jedan, jedini sportski događaj u cijeloj akademskoj godini!! U najmanju ruku sramotno za jedno sveučilište koje hoće prema europskoj eliti...

Gdje li se izgubila ona slavna krilatice, koja je nosila na krilima mnoge športase, u zdravom tijelu, zdrav duh!

I sam znam kako ekonomska situacija na sveučilištu i u cijeloj zemlji nije baš najbolja(!), ali to ne znači odustajanje od športa. Za mene osobno, šport je stvar koja me ispunjava i oplemenjuje kao osobu. Bavio sam se športom, i dan danas se bavim (makar rekreativno). Nikad nisam bio bog zna kakva klasa, ali sam se uvijek borio do kraja, bez predaje i posustajanja. Čari natjecanja, želja da se postigne nešto, adrenalin u krvi, huk sa tribina... sve te to tjera da daš najbolje od sebe, da istrgneš i posljednji atom snage iz svog tijela. To se mora doživjeti!

Sigurno me razumije svaki od vas, koji je barem jednom zakoračio na igralište, atletska stazu, borilište...

Na kraju samo ističem, nadu kako ću do izlaska sljedećeg broja našeg lista, imati pozamašni spisak sportskih događaja o kojim ću pisati, a ova rubrika zauzeti svoje pravo mjesto. I šport se opet vratiti u studenski život, kao što kažu uživo!!!

U austrijskom centru snijega kraljuje naša **Janica**

Mjesto radnje: Semmering, Austrija

Vrijeme: 29.12. 2002.

Još jedan u nizu skijaških centara u Europi bio je glavno odredište mnogih zaljubljenika u snijeg, prirodu, ali i uz mnoge manifestacije koje su postale jako bitne na skijaškim natjecanjima. Semmering, nedjeljom ujutro je obično pust, tek možda poneki ranoranilac pospanim hodom pređe planinsku cestu krećući se prema brdima.

Ova nedjelja nije bila kao ostale u godini, naime ove nedjelje se vozio slalom za žene, koji je naravno već nekoliko godina u kalendaru skijašica, ali i njihovih mnogih fanova koji dolaze iz cijele Europe pa i dalje. Možda je datum voženja veleslalomске utrke u subotu i slalomске u nedjelju malo neprikladan jer se nalazi u tjednu između Božića i Nove godine, ali to svakako nije bio dovoljan razlog da se 29.12. na Semmeringu ne okupi oko 25 000 zaljubljenika u zimske sportove među kojima je bilo i par tisuća vjernih navijača naše skijaške reprezentacije.

Na početku ću odmah reći da je Janica uvjerljivo osvojila prvo mjesto, dok je Nika zauzela vrlo dobro osamnaesto mjesto. Ana Jelušić je bila solidna tridesetsedma tako da je nas par tisuća Hrvata imalo dovoljno razloga za slavlje koje se nastavilo poslije utrke do dugo u noć. Analizu samih vožnji naših ljubimica ostaviti ću nekom kompetentnijem sportskom novinaru, a ja ću pokušati zaviriti u Semmering iz nekog drugog kuta.

U organizacijskom pogledu je ama baš sve proteklo besprijekorno, na što su ljudi koji posjećuju Semmering već navikli. Zamislite samo tisuće ljudi oko vas na relativno malom prostoru, a gotovo nigdje ne čekaš na red, nema guranja, negativnih pogleda i vibracija. Bez obzira tko je pobijedio nema velike ljutnje, nego samo pozitivnog rivaliteta između navijača iz raznih zemalja. Za naše podneblje-MISSION IMPOSSIBLE.

Velikoj atrakciji vožnji je pridonijela i činjenica da se slalom vozio navečer, dakle noćni slalom. Zamislite sliku Janice na najvišem postolju, a oko nje pjesma navijača, odsjaj staze pomiješan sa vatrometom i bojama naših zastava. Slika za sva vremena.

Cijena ulaznica je bila 12 eura, što je možda na prvi pogled malo i skupo, ali je uz cijenu uračunat i prijevoz busom od parkinga za automobile do ciljane ravnine. Ljubaznost, susretljivost, fair-play navijanje su svakako najbitnije osobine koje su pokazali simpatični domaćini, tako da se za cijenu proizvoda koje su prodavali i nije puno pitalo. Da li bi vi pitali koliko košta čaša vrućeg crnog vina ako vam je prodaje slatka, nasmiješena djevojka od nekih 20-ak godina? Austrijanke su svakako umjetnice skupog prodavanja osmijeha sa vrućim vinom, pivom ili sokom.

Tko je želio ostati par dana na skijanju mogao se smjestiti u jedan od 6 hotela na Semmeringu. Njih 4 imaju četiri zvjezdice dok su 2 sa tri zvjezdice. Svakako, tu se može naći i smještaj u privatnim kućama, što je nešto povoljnije nego hotelski smještaj. Cijena dvodnevnog dvosobnog polupansiona u hotelu sa četiri zvjezdice se kretala oko 180 eura za jednu osobu što je svakako veoma skupo. U tu cijenu je uključena također karta za utрку, te dvodnevna karta za lift koja inače sama košta oko 40 eura.

Reći ću da su se cijene pića kretale od 1,5 eura za čaj do 4 eura za red bull, dok su zastave, šalovi, majice i ostali rekviziti bili između 7-14 eura. Svakako, ovisno o kvaliteti materijala, veličini i sl. Zanimljivo je bilo primijetiti domišljatost vješanja hrvatskih zastava. Tako ih je par bilo zakačeno za dugačke ribarske štapove, par za drške od metli, a nekoliko ih je bilo okačeno na drvenim prutovima usječenim u obližnjem šumarku. Dugogodišnju tradiciju kazališnog navijanja na skijaškim utrkama su već poodavno prekinuli naši navijači noseći sa sobom šalove, zastave, a svakako koristeći i dlanove i grla za navijanje. Tako se pri svakom primijećenom pokretu naše šampionke, bila ona na startu ili u liftu ili se spuštala niz padinu pripremajući se za utрку, stvarala užarena atmosfera u ciljnoj ravnini. Puno je Austrijanaca željnih zabave, pjevanja i vruće atmosfere prešlo na našu stranu, a mi smo ih svakako srdačno dočekali.

Među publikom je bilo također puno osoba iz austrijskog javnog života, od političara, preko glumaca do sportaša koji su poslije utrke slavili zajedno sa tzv. običnim narodom, sto je bilo svakako pohvalno. Na tribinama je bila i primijećena obitelj Jukić, sa Mirnom na čelu.

Na kraju ću spomenuti da me se vrlo pozitivno dojmila susretljivost članova naše reprezentacije i obitelji Kostelić sa tatom Antom na čelu. On kao i svi ostali su uz puno obaveza našli i malo vremena da popričaju sa navijačima. Janica je bila već zauzeta, a što drugo očekivati i od planetarne zvijezde koja je non-stop okružena novinarima i fotografima, svaka njena sekunda je doslovno rečeno isplanirana. Također susretljive su bile i naše dvije mlađe skijašice Ana i Nika koje su dobro potrošile flomastere potpisujući se na razne navijačke rekvizite.

Još bih preporučio svima koji vole skijanje, snijeg, netaknutu prirodu, ali i provod i ostale sadržaje koje nudi turistička zajednica područja Semmering, naravno ako su u mogućnosti neka dođu i sljedeće godine na utrku Svjetskog kupa u veleslalomu i slalomu na Semmeringu. Do sljedećeg puta.

Ivan Petrović

P.S. Posjetite svakako Internet stranicu www.semmering.at

Velika čuda male Hrvatske

I dok sam sjedio pred računarom ili PC-om, kako god želite i razmišljao o "nekakvoj" sportskoj temi za premijerno izdanje našeg lista "SEF", shvatio sam da baš i nemam mnogo izbora. Mostar, nekada poznat sportski grad iz kojeg potječu velika sportska imena, danas ne nudi baš previše sportskih tema, pa sam stoga u želji ne kritiziranja sportske današnjice odmah u prvom broju, svoja razmišljanja, nažalost, morao okrenuti u drugom smjeru. A onda "kao grom iz vedra neba" (možete ovo shvatiti i doslovno) stigao je uspjeh hrvatskih rukometaša na svjetskom prvenstvu u Portugalu. I naravno taj fantastični uspjeh nametnuo se sam po sebi kao tema.

U oskudnoj ekonomskoj situaciji koja vlada na našim prostorima, prvo mjesto zaista nitko nije mogao ni sanjati, a kamoli očekivati. Jedva prikupivši sponzore (Agrokor i Privredna Banka) otišli su na ekspediciju zvanu "SP u Portugalu". Ispraćeni su s mnogo skepse, bez velikih očekivanja, kao da su pošli na neki izlet, a ne na svjetsko prvenstvo. Iako je talent ove momčadi mnogim stručnjacima bio poznat nitko nije očekivao bolji rezultat od priželjkivanog, a to je sedmo mjesto koje je osiguravalo nastup na olimpijskim igrama u Ateni 2004. Potvrda tih očekivanja stigla je veoma brzo. Nakon prve utakmice koju je hrvatska odabrana vrsta izgubila od velikog autsajdera Argentine, mnogi su očekivali totalni raspad hrvatskog rukometa. No, Hrvati su zaigrali kao nikada do sada. Nakon Argentine slijedio je sjajni niz od osam pobjeda koji spada u rubriku "velika čuda male Hrvatske". Pobjeđivali su sve što im je stalo na put, počevši od Saudijske Arabije, preko višestrukog svjetskog prvaka Rusije, branitelja naslova Francuske, Mađarsku, Egipat, Dansku, Španjolsku i po mnogima tada najjaču rukometnu silu Njemačku. I iznova,

nakon duge rukometne krize hrvatski se rukomet našao na postolju i to ne na trećem ili drugom mjestu, nego na samom vrhu svjetskog rukometa. I zaista bili su najbolji! Igrali su najbolji rukomet na SP-u (osim uvodnog debakla protiv Argentine), što su im priznali uvijek na komplimentima škrti Njemci, inače srebreni u Portugalu.

Naravno, ovaj uspjeh nije prošao nezapaženo u Hrvatskoj gdje je iz utakmice u utakmicu "rukometna groznica" bila sve veća i veća, dosegaajući svoj vrhunac na dočeku zlatnih rukometaša iz Portugala. Na trgu Bana Jelačića u Zagrebu okupilo se više od pedeset tisuća, pa može se reći, sada zaljubljenika u rukomet. Da, da, lijepo je biti Hrvatom, naročito ovih dana tijekom veljače 2003. godine. Posebnu težinu ovom uspjehu daje činjenica da je ostvaren igračima koji su svoj "zanat" ispekli u Hrvatskoj (ne umanjujući uspjeh prethodnih generacija). To je dokaz da hrvatski klubovi unatoč veoma lošoj materijalnoj situaciji ipak kvalitetno rade s mlađim naraštajima. A kada se već govori o novcu valja istaknuti da su igrači s ekonomskog gledišta na ovaj uspjeh, dobro prošli. Naime od IHF-a (svjetskog rukometnog saveza) igračima je uručena nagrada koja ukupno iznosi 50.000 Eura, dok je HOO (hrvatski olimpijski odbor) odlučio da igrače i članove stručnog stožera nagradi s po 20.000 kuna. Naravno, ni sponzora SADA nije teško naći. Naprotiv ima ih napretek (a gdje su bili prije?).

A što reći na kraju nego se zahvaliti rukometašima koji su nam pružili toliko uzbuđenja i radosti, te izraziti želju za sličnim na OI u Ateni slijedeće godine. Ne zaboravimo da tamo idu kao favoriti!

Tomislav Raič

Sportski ribolov na Neretvi

Neretva, zelena ljepotica Hercegovine, izvire pod obroncima Zelengore, a ulijeva se u Jadransko more u tzv. Neretvanskom kanalu kod Ploča. To je za sada naša najčistija rijeka, duga oko 218 km, koja unatoč brojnim hidroelektranama obiluje ribom, a prisutne su i neke endemične vrste. Za sportski ribolov pogoduje prisutnost pastrmke, klena i lipljena. Glavnina sportskog ribolova odvija se u predjelu od Rodoča do Biletić polja, dokle je područje Sportsko-ribolovnog udruženja iz Mostara.

U sportskom ribolovu koristi se posebna oprema koja se sastoji od štapova (mlatova), udica... (dinamit, struja i sl. isključeni), a naravno potrebna je i ribarska dozvola koja se može izvaditi u JP Parkovi, po cijeni od 70 KM, za umirovljenike i studente 40 KM.

Mlatovi mogu biti različitih dužina, a najviše se koriste oni dužine 220-300 cm, naravno što savitljiviji i laganiji. Svaki mlat mora imati mašinu (rolu) na kojoj je namotan silk (dlaka, laks), a na njemu je pričvršćena udica odnosno mamac. Na Neretvi se koriste umjetne mušice sa utegom (olovom). Tehnika pravljenja umjetnih mušica naziva se perenje, a izvodi se na slijedeći način: udicu koja može biti različite veličine namotamo što tanjim zlatom ili srebrom, a zatim namotavamo različite nijanse vunica (vunelih niti), i ponovo prošaramo zlatom ili srebrom koje svojim odsjajem privlači ribu, ali i drži vunicu da ne spadne.

Niz udica različitih boja poredanih na dlaci naziva se sprava. Od ostalog pribora poželjno je imati i sak (mrežu sa izduljenom drškom) kako bi se lakše izvlačile prvenstveno veće ribe, malu mrežicu za prihvaćanje ribe, što veći izbor umjetnih mušica, te torbicu u kojoj ćemo sve to nositi. Jednostavno bez alata nema zanata.

Pored sve ove opreme potrebno je ovladati i tehnikom zabacivanja, za što su najbolji dokaz početnici koji često više vremena provedu pentrajući se po obližnjem drveću skidajući i raspetljavajući udice, nago u samom ribolovu. Od ribolovaca se

zahtijeva dobro oko, brzi refleksi, te izvanredna preciznost i osjećaj prilikom zabacivanja. Za savladavanje tehnike potrebno je malo vremena, zato ako vam udica pri prvom pokušaju ne padne na željeno mjesto ne očajavajte, jer ribarska je volja golema, i uz malo strpljenja i vježbe uskoro će te postati pravi specijalisti.

Za dobar ulov, osim opreme i vještine, potrebno je obratiti pozornost i na vremenske uvjete, kao što su:

- Voda u porastu. Nagli i veliki porast vode tjera ribe u zaklon. Lagani porast vode, pogotovo ljeti, povećava apetit ribama te one izlaze iz svojih skrovišta i grizu bez opreznosti.
- Niske vode. Riba se nalaze u najdubljim skrovištima pod obalom, pod panjevima i grizu samo ujutro i navečer. Pere se male udice brojevi 15 i 16.
- Mutne vode. Pere se mede (vunice žute nijanse) na malo veće udice brojevi 10 i 12.
- Bistre vode. Najljepši ambijent za uživanje u vodi i okolini. Riba nas vide pa se treba sakrivati i koristiti male mušice.
- Oblačno vrijeme. Mnogo je bolje od vedrog neba. Svjetlost je slabija, ne vidi se na vodi naša sjena niti sjena mlata. Riba nas slabije vidi i radije grize.
- Vjetar. Jaki vjetar nije dobar i ribari uglavnom ne idu u ribolov.
- Kiša. Riba dobro grizu, ali samo kada pada lagana kiša.

Lovostaj nastupa 01. studenog i traje do 01. travnja. U tom periodu riba se mrijesti i uglavnom se nalazi u jatu.

Od godišnjeg doba ovisi koju ćemo vrstu muhe koristiti. Tijekom cijele ribarske sezone treba koristiti zelene (nijanse zelene boje žmugarice, čitinu, Antinu deku, bože sačuvaj...). U svibnju na vodi se nalaze velike muhe (padavač). Treba koristiti veće udice brojeve 10, a u sami mrak i 8. Pere se nijanse crvene i crne boje (boja trešnje je najbolja). U lipnju, srpnju i kolovozu pere se izuzetno male mušice brojevi 16, 17 pa čak i 18 ili 19. Uz zelene pere se i brauni (cik-cak), dok se u rujnu i listopadu uglavnom pere mede (Mirina deka i sl.).

Što reći na kraju nego da je ribolov kralj sportova. Sjedite, čučite, zabacujete, ne znojite se i ne umarate, a bavite se sportom. Nažalost uključenost mladih i studenata u sportski ribolov je mala, ali se nadam da će ovaj kratki osvrt potaknuti mnoge da zavole ribolov, ljepotu i druženje. Približavaju se ispiti, naporno učenje, nervoza, panika, preopterećenost, ne očajavajte nego otidite do najbliže prodavaonice ribo-materijala, i produžite do Neretve. Udisaj svježeg zraka, poneko zabacivanje (uz malo sreće i poneka riba) i psihičko prezadovoljstvo. U tom momentu sve brige zaboravljate, nevolje jednostavno ne postoje.

Puno sreće u vašim ribarskim avanturama uz ribarski pozdrav BISTRO!!!

Dal li znate...

- da je najbrža riba naših voda pastrmka, koja u jednoj sekundi može preplivati i do četiri metra.
- Da je najtežu ribu na udicu ulovio Franja Bihler. On je u Savi krajem travnja 1938. godine ulovio soma teškog 147 kg.

S obzirom da se većina nas barem jednom okladila ili odigrala neku od igara na sreću, sa manje ili više uspjeha (češće ovo drugo) u ovoj maloj anketi upitali smo kolege sa našeg i ostalih fakulteta što bi zapravo učinili kada bi se jedan tako veliki iznos našao u njihovom džepu. Na inzistiranje naših ispitanika, kojima zahvaljujemo na suradnji, a poštujući njihovu privatnost stavili smo inicijale i fakultet koji studiraju...

▲ Šta bi ste vi, da na igru na sreću, iznenada dobijete neki veliki iznos, npr. 1.000.000 KM?

▲ Da li bi ste prestali studirati?

A.P. - Građevinski fakultet

1. Nisam ja te sreće, ali bilo bi lijepo!
2. Studirala bih i dalje i, naravno, priuštila bih sebi na doškoloavanje!

M.B. - Strojarski fakultet

1. Često se dobiva ali male cifre, pa možda jednog dana bude i nešto više.
2. Kad bi bio baš veliki iznos možda i bi.

K.L. - Ekonomski fakultet

1. Ja bih dio oročila, a drugim dijelom bih financirala svoju poslovnu ideju.
2. Naravno da ne, završila bih ovaj fakultet i usavršila bih jezike.

D.K. - Pravni fakultet

1. Dao bih veći dio mami i tati, jer su zaslužili, a za ostatak bih morao razmisliti.

Anketa,

anketa...

2. Studirao bih i dalje.

M.S. - Ekonomski fakultet

1. Eeeeeee, primi me, primi me! Nisam ti ja te sreće, ali da dobijem ko i svaki ekonomista dobro bih razmislio kako najpametnije s tim novcem.
2. Učio bih cijeli život.

Z.Š. - Ekonomski fakultet

1. Mislite da bih mogla? Kako stečen tako i potrošen - potrošila bih ga na putovanje oko svijeta.
2. Kad se vratim možda i nastavim!

A.A. - Pedagoški fakultet

1. Izdao bih svoju prvu zbirku pjesama.
2. Veliki pjesnik bez fakulteta! Naravno da bih završio!

Priredila Iva Barišić

nema stajanja

Postoji li studentski život u gradu Mostaru? Sudeći prema studentskim sadržajima koji se događaju čini se da je davno nestao. Takvom stanju dijelom doprinosi i studentska pasivnost, ali veći dio odgovornosti je na studentskim organizacijama i gradskim poglavarima, čast iznimkama, koji sve studentske probleme uredno guraju pod tepih. Čarobni štapić ne postoji ali postoji studentska emisija "NEMA STAJANJA" na hrvatskom radiju Oscar-c. Ona je kao kap u moru, ali i razlog zašto ćete naći studenta prikovanog za radio prijemnik svake srijede u 19.00 h.

Ideja ja potakla od studenta 3. godine Ekonomskog fakulteta Ivana Kelave, ujedno i urednika, koji je okupio ekipu koja svaki tjedan donosi raznovrsne sadržaje zanimljive studentima i mladima. Emisiju rade, naravno uz Ivana i Marin Škobić te Ana Babić studenti 3. godine Pedagoškog fakulteta i Blaž Kelava student 2. godine Ekonomskog fakulteta koji je uz ostalo, zadužen i za tehničku realizaciju a sve uz koordinaciju i pomoć iskusnih Anite Damjanović i Damira Bliznaca.

Cilj ove emisije je ukazivanje na studentske probleme i uopće na probleme mladih u gradu na Neretvi. Probleme nećemo rješavat mi ali oni će kroz našu emisiju biti aktualizirani i nijedan neće biti ostavljen po strani. Naravno, emisija ne govori samo o crnim stvarima, nego i o temama ugodnim uhu i svakako primamo sve kritike i prijedloge. Zato nema razloga da i vi ne budete s nama svake srijede u 19.00 na valovima radija Oscar-c, na dobro poznatoj frekvenciji 95,4 Mhz.

Blaž Kelava

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE

Ako pogledamo kroz povijest svih naroda vidjet ćemo da su kulturne i umjetničke institucije najočitiji i najveći promicatelji duha jednog naroda, njegove tradicije, njegovog jezika, njegove prošlosti i sadašnjosti.

U prikazu tih institucija ne spomenuti onu koja u sebi sažima 50 god. dramske scene, 7 god. rada kazališta i 5 god. djelovanja pod imenom Hrvatskog narodnog kazališta bilo bi nemoguće.

Najprije pozorište

8. rujna 1949. godine, PRIVREMENI OBLASNI NARODNI ODBOR MOSTARA, Povjereništvo za prosvjetu i kulturu donijelo je Rješenje o osnivanju OBLASNOG NARODNOG POZORIŠTA sa sjedištem u Mostaru. Prva premjera održana je 29. studenog 1949. god. u dvorani «Abrašević», bila je to drama «Noć u globokom (Odrpanci)» autora Mateja Bora. Pozorište je djelovalo više od 40-ak godina i u svojoj bogatoj riznici sačuvalo lijepa sjećanja na ogroman broj velikih predstava ali i uspješnih gostovanja.

Kako je pozorište postalo kazalište

Prvih dana proljeća godine 1992 BiH lagano je odlazila u nepovrat. Dana 28. ožujka 1992. g. izvedena je u mostarskom Narodnom pozorištu posljednja prestava «Derviš i smrt» po istoimenom romanu Meše Selimovića. Teatar je potom ustuknuo pred srpskom najezdom. Započeo je rat za Mostar. Djelatnici kazališta bili su prisiljeni napustiti svoju kuću i skloniti se preko Neretve, a kuća postaje «vlasništvo» Srpskog radio Mostara.

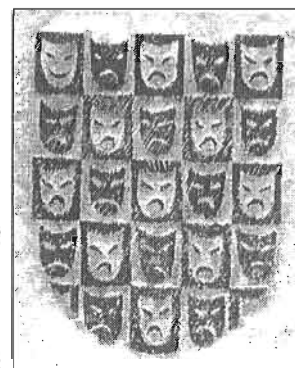
U naizgled bezizlaznoj situaciji pomoć stiže iz Zagreba. Naime, zagrebačko Gradsko kazalište «Komediya» pruža svaku moguću pomoć mostarskim glumcima putem ugovora koji su potpisali Niko Pavlović i Ivan Ovčar.

Kazališna cedulja te ratne sezone 1992/93 nosi naziv «Narodno kazalište u Mostaru». «Pozorište» je zauvijek zbrisano, ali nije izbrisan rat.

U tom razdoblju novo utočište za Narodno kazalište postaje osnovna škola Petra Bakule u Mostaru. No, glumci se ne zaustavljaju putujući Herceg-Bosnom. Premjere predstava izvode se u osposobljenom Hrvatskom domu hercega Stjepana Kosače. Prostor nije ni izdaleka kazališno prikladan, ali nužda iziskuje prilagodbu. Gledalište je bilo preveliko s tisuću sjedala, nije bilo ni grijanja a ni tehničke opreme.

U novoj kronici mostarskog glumišta ostat će vjerojatno zapisan nadnevak 22. rujna. 1994. kada je vlada Hrvatske Republike Herceg-Bosne donijela odluku kojom se ovo kazalište proglašava državnim i mijena ime u Hrvatsko

hnk

narodno kazalište u Mostaru. Pod kazališnim krovom zajedno će djelovati Drama, Opera i Balet.

Nova monumentalna zgrada

Dana 30. siječnja '95. g. položen je kamen temeljac za novu monumentalnu zgradu HNK u Mostaru. Ali, 18. srpnja 1996. g. to isto Kazalište zajedno s Hrvatskim domom herceg Stjepana Kosače doživjelo je požarnu katastrofu. U požaru je izgorjela sva tehnička oprema, kostimi, scenografija, krupni i sitni rekviziti. Izgubljen je prostor za rad, ali ostali su ljudi i nada...

Nada umire zadnja...

KONAČNO, u rujnu 1998. g. Kazalište dobiva toliko željeni prostor nazvan Malom kazališnom scenom. Zahvale svakako zaslužuje Stipe Marić i njegovi suradnici.

Danas...

Kazalište danas diše punim plućima. Odigrava ali i priprema velik broj predstava.

U razgovoru s intendantom HNK Ivicom Ovčarom, doznali smo da je posjećenost kazališta zadovoljavajuća. Kada je riječ o mladim, intendant je naznačio, kako je posjećenost znatno porasla, ali se na tom planu još može poraditi. Porazna je činjenica da među mladima i danas postoje oni koji nikad nisu osjetili čari kazališnih predstava.

Stoga ako ovim prilogom možemo pripomoći da u narednom razdoblju otvorite vrata HNK i doznate što se događa na daskama koje život znače, naša misija je ispunjena.

NE ZABORAVITE, pri tom, da studenti, đaci i umirovljenici imaju popust pri ulasku od 50 % pa vaša karta iznosi 5 KM i pregled repertoara za narednih 6 mjeseci je tu:

- Dario Fo, «Slučajna smrt jednog anarhiste» Mladen Vukić
- Dalibor Frei, «Krv košute» Robert Raponja
- Henrik Ibsen, «Heda Gabler» Ivica Punčević
- Ilija Jakovljević «U mraku» George Parov
- Hristov «Pukovnik žena» Dino Mustapić

Nakon svega ovog jednostavno nema razloga da u svoj životni ritual ne upišete i kazalište, te da na taj način pridonosete razvoju svoje intelektualne, obrazovne i kulturne svijesti.

Pripremile Saša Kljajić i Ivana Ramljak

DVIJE KULE

Igraju: Elijah Wood, Ian McKellen, Viggo Mortensen

Redatelj: Peter Jackson

Produkcija: New Line Cinema

Trajanje: 179 minuta

Na kraju prvog dijela, družina se raspala na tri dijela: hobiti Frodo (Wood), i Sam (Astin) idu u Mordor, Merry (Dominic Monaghan) i Pippin (Billy Boyd) u rukama su Urukhaia, a Aragorn (Mortensen), vilenjak Legolas (Orlando Bloom) i patuljak Gimli (John Rhys-Davies) kreću u potragu za njima...

Frodo i Samu pridružuje se Gollum (Andy Serkis), a Aragorn, Legolas i Gimli dolaze u kraljevstvo Rohan, i tamo im se pridružuje kraljeva nećaka Eowyn (Miranda Otto).

Gandaf je oživljen nakon pobjede nad Balrogom i sada je bijeli čarobnjak; pridružuje se Aragornu podsjećajući ga da je njegov zadatak ujediniti ljude...

XXX

Igraju: Van Diesel, Samuel L. Jackson, Asia Argento, Marton Csokas, Danny Trejo

Redatelj: Rob Cohen

Produkcija: Revolution, 2002

Trajanje: 123 minute

Van Diesel igra Xander «XXX» Cagea, atletu ekstremnih sportova, poznatog po svojim smrtonosnim akrobacijama u javnosti. Zbog svojih sposobnosti, ima predispozicije za uspjeh tamo gdje su drugi špijuni doživjeli poraz. Biva regrutovan od strane NSA agenta Gibbsona (Samuel L. Jackson) i postaje tajni agent. U toj misiji mora iskoristiti sve svoje sposobnosti kako bi porazio inteligentnog, organizovanog i bezobzirnog neprijatelja koji je dalekoiznad njegovog ranga...

UMRI DRUGI DAN

Igraju: Pierce Brosnan, Halle Berry, Rosamund Pike

Redatelj: Lee Tamahori

Produkcija: MGM, 2002

Priča počinje u demilitariziranoj zoni između sjeverne i južne Koreje spektakularnom brzinskom utrkom na ledu, zatim se nastavlja u Hong Kongu, pa na Kubi i u Londonu gdje tajni agent James Bond sreće dvije dame koje će odigrati ključnu ulogu u njegovoj misiji raskrinkavanja i sprečavanja rata katastrofalnih razmjera.

Tijekom zadatka Bond putuje na Island, a dramatični sukob s njegovim najvećim neprijateljem ipak će se dogoditi u Koreji gdje je i sve počelo...

HARRY POTTER I ODAJA TAJNI

Igraju: Daniel Radcliffe, Rupert Grint, Emma Watson, Richard Harris, Maggie Smith, Alan Rickman

Redatelj: Chris Columbus

Produkcija: Warner Bros, 2002

Trajanje: 161 minuta

Ovaj je nastavak najmračniji od svih romana o malom čarobnjaku, koji je na svoj 11. rođendan saznao da su mu roditelji zapravo moćni čarobnjaci i da posjeduje neobično jake čarobnjačke moći, te da je kao mala beba pobijedio najmračnijeg čarobnjaka od svih-onoga kome se nitko ne usuđuje izreći ime...

Na početku priče kućni vilenjak Dobby upozorava Harryja (Radcliffe) da se vraća u Hogwarts jer će se dogoditi katastrofa. Međutim Harry se ne obazire i odlazi u školu.

Tamo nailazi na novog profesora Gilderoya Lockharta (Kenneth Branagh) koji predaje obranu od mračnih sila, zatim na neobičnu spodobu, duha Plačljivu Myrtlu koji plače u ženskom wc-u, a tu je i Ginny Weasley (Bonny Wright), Ronova mala sestra koja je zaljubljena u Harryja... Naravno tu je i Draco Malfoy (Tom Felton), otrovniji nego ikada...

MOJE GRČKO VJENČANJE

Igraju: Nia Vardalos, John Corbett, Michael Constantine, Lainie Kazan, Joey Fatone, Andre Martin

Redatelj: Joel Zwick

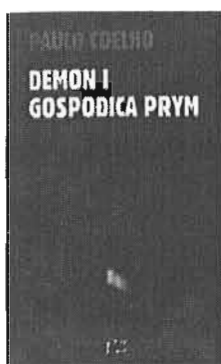
Produkcija: Playtone, 2002

Trajanje: 96 minuta

Glavni lik je Fotoula Portokalos (Vardalos), neudana tridesetogoošnja Grkinja koja živi u Chicagu i radi u obiteljskom restoranu. Nije zadovoljna tim stanjem i traži promjenu. Međutim, njezina obitelj nije spremna na to...

Tradicija u obitelji nalaže da se Grkinje moraju udati za muškarca jednakog podrijetla i ta je tradicija nepodložna promjeni. Ali, Toula to ne spriječava da potraži ljubav gdje je srce vodi. Njezina majka Maria (Kazan) uspijeva nagovoriti strogog oca Gusa (Constantine) da je pusti na računalni tečaj, uvjeravajući ga da je to njegova ideja. Sa znanjem koje je stekla, preuzima tetinu putničku agenciju. Toula se zaljubljuje u zgodnog i potpuno neprihvatljivog Engleza Iana Millera (Corbett), profesora engleskog jezika i vegetarijanca. Englez se mora upoznati s velikom grčkom obitelji koja je prisiljena prihvatiti stranca, a ona zna da je on «pravi» ako uspije izaći na kraj s njezinim ludim rođacima i ako pristane biti kršten u grčkoj ortodoksnoj crkvi. Ali to će biti kap u moru u odnosu na sve što tome prethodi...

Saša Kljajić i Ivana Ramljak

Demon i gospođica Prym

Paulo Coelho
Nakladnik VBZ

Njegov posljednji roman Demon i gospođica Prym blistava je parabola o borbi koja se vodi u čovjeku između tame i svijetlosti, razmišljanje o slobodi (koju imamo u svakom trenutku) da izaberemo svoj put.

Izolirana u planinskom rajonu, polu-napuštena varoš Viskos ima 281 stanovnika, pretežno starije ljude, pripadnike posljednje generacije zemljoradnika i pastira koji žive u pomalo izvanvremenskom svijetu. U varošicu jednog dana stiže zagonetni stranac, u pratnji demona. U najmanju ruku, to je uvjerenje stare Berte, udovice koja komunicira sa duhom svog preminulog supruga i od njega dobija nagovještaje o budućim događajima.

Posredstvom gospođice Prym, kelnerice u jednom varoškom hotelu, on upućuje mještanima stravičan izazov: ako ubiju jednog od njih, bit će nagrađeni trezorom zlatnih poluga koje bi im omogućile da obnove minulu slavnu prošlost. Hoće li gospođica Prym, mlada žena gonjena željom da promjeni svoj život, postati bezobzirni strančev suradnik? Hoće li mještani Viskosa podleći iskušenju i odrediti žrtveno janje? I s druge strane, da li stranac zaista očekuje da će Zlo prevladati nad Dobrom?

Šta svaka žena treba znati o onim stvarima

Arijana Čulina
Nakladnik Mozaik

Knjigu Arijane Čuline možda bi se najlakše žanrovski moglo odrediti kao «priručnik za dobar ljubavni život s primjerima», budući da ova zbirka

duhovitih uputa, pisanih u formi kratke priče, donosi upravo ono što naslovom obećava. Naravno da sve «šta svaka žena treba znati o onim stvarima» mora znati i svaki muškarac, pa zato ne treba dvojiti da će i jedni i drugi i te kako dobro prepoznati ono o čemu piše Arijanina junakinja Goge Bjondina. Uostalom, da se Bridget Jones rodila u Splitu, možda bi se baš tako i zvala...

Kći sreće

Isabel Allende
Naklada Vuković&Runjić

U romanu Kći sreće Isabel Allende nastoji zahvatiti totalnu sliku svih groznica u Kaliforniji koja je otvorila nebrojene mogućnosti i neslućene pripadnike mnogih nacija i u koje junakinja romana stiže u potrazi za ljubavnikom Joaquinom Andietom. Autorica također, detaljno prikazuje galeriju portreta Meksikanaca, Čileanaca, Amerikanaca, Engleza i dr. sa svim razlikama i sukobima. U ovom romanu miješaju se različiti postmodernistički žanrovi. Spisateljica nam nudi obrise sentimentalnog i tragove povijesnog romana, a kroz lik Elize Sommers koja se nalazi u fokusu čitave priče pratimo njeno djetinjstvo u Čileu, bijeg u Kaliforniju i njeno odrastanje ondje.

Gospodar prstenova-
Dvije kule

J.J. Tolkien
Nakladnik Algoritam 2002

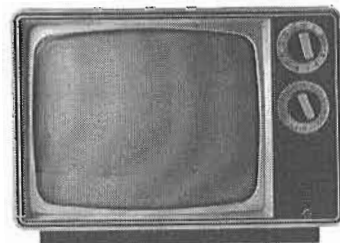
Sa velikim nestrpljenjem dočekan je i drugi dio Prstenove trilogije. Ovaj dio, nakon uvoda, a prije raspleta bavi se samim sukobima. Sukob je prikazan u gotovo svim svojim oblicima: unutra-

rnji sukob, oružani sukob, sukob ljubavnih ambicija, prirode i industrije, prijateljstva i sila koje ga razdvajaju.

Najveća i najteža borba vodi se oko Prstena. Gospodar tame koristi sve svoje slugе da ga se domogne. Sve što mu stoji na putu je mali hobit Frodo i njegov prijatelj Sam. Frodo i nije tako «mali» jer se ne predaje, uhićen u velikoj bitci za Međuzemlje i za njega samog. Ali polako postaje svjestan moći Prstena...

Kabelska televizija i u našem gradu

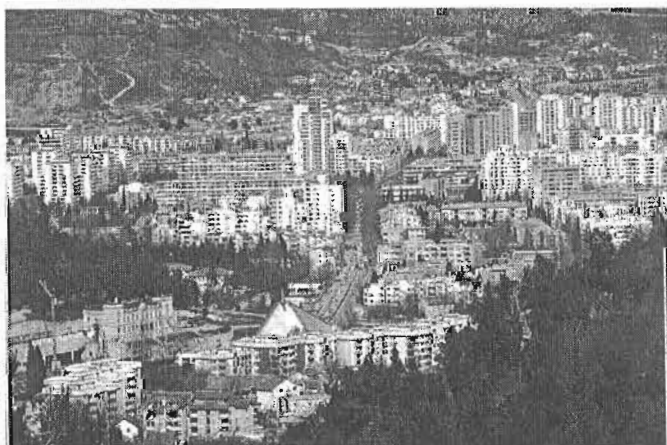

Gledajući strane programe mogli smo saznati za kabelsku televiziju i njenu raširenost, kako u SAD-u tako i u ostatku svijeta koji se odaziva na ime razvijeni. Kako je to moguće, "televizija u kabele", pitao sam se donedavno dok se nije pronijela vijest o uvođenju kabelske televizije u Mostaru.

Kabelska televizija postala je naša stvarnost, a za to je zaslužna firma Monet d.o.o. Mostar. U kratkom periodu, pomenuta firma izvršila je pripreme i započela izgradnju najsuvremenije regionalne HFC mreže, ne samo na ovim prostorima već i šire, a želja im je povezati cijelu regiju. Da je to jedan opsežan posao svjedoči i podatak da je u ovom projektu trenutno pored djelatnika Moneta uposleno i 11 kooperantskih firmi sa više od 60 uposlenih.

PROCES UVOĐENJA KABELSKE TELEVIZIJE

Prvi radovi koje treba obaviti grubi su zemljani radovi dovođenja kabela do zgrade. Potom slijedi provođenje instalacija kroz stubište, a nakon toga dovođenje kabela do svakog stana. Svim stanarima se kabel dovodi do ulaznih vrata, tako da se mogu naknadno prijavljivati. Stanare, koji se odluče za kabelsku televiziju, još očekuje postavljanje kanalica za zaštitu kabela u stanu.

Kada se izvedu svi ovi radovi dolazi do ispunjenja uvjeta za puštanje signala kabelske televizije i stanari se obavješćuju o dolasku djelatnika koji će obaviti operaciju puštanja signala. Puštanjem signala korisnik potpisuje ugovor kojim se obvezuje da će u zadanom vremenu ispuniti obveze prema mrežnom operateru, tj. firmi Monet. Prvih 15 dana korisnici gledaju besplatno sve programe koji se nalaze u ponudi a njih je ukupno 35. Po isteku tog perioda korisnik odabire pakete programa koje će gledati.

Kontakt telefoni na koji se možete obratiti za više informacija su: 036/342-815, 036/342-816 i fax: 036/342-817.

PLANOVI ZA BUDUĆNOST

Kako je i planirano, tijekom 2003.g. Monet namjerava završiti izgradnju mreže u Mostaru, a daljnji planovi izgradnje za 2003.g. su proširenje HFC mreže na ostale gradove u regiji.

Ono što je najbitnije i što interesira veliki broj korisnika kabelske televizije, to je što će vrlo brzo i to već u prvoj polovici ove godine Monet početi sa uslugama brzog pristupa Internetu, što korisnicima pruža još jednu od dodatnih mogućnosti. Mreža omogućava i video igre, telemarket, video on demand, pay TV i ostale usluge koje pružaju HFC mreže diljem svijeta.

Za sve napravljeno do sada, Monet je dobio visoke ocjene i to od stranih mrežnih operatera i revizorskih kuća, specijaliziranih za ovu djelatnost.

Korisnici sada imaju mogućnost praćenja 42 televizijska i 18 radijskih programa koji su svrstani u tri paketa programa, što omogućava korisnicima da biraju što žele gledati.

Mogućnosti mreže su znatno veće i to 70 televizijskih i 40 radijskih programa. Naime kako se budu sklapali ugovori sa vlasnicima televizijskih programa tako će u sustav biti pušteni novi programi, a korisnicima Monet obećava kako će veoma brzo krenuti sa novim kvalitetnim programima te ih, nada se, veoma ugodno iznenaditi.

Ivan Kelava

ŠIŠOVIĆ d.o.o. - RAKITNO

Uzgoj, proizvodnja i prodaja svježeg mesa

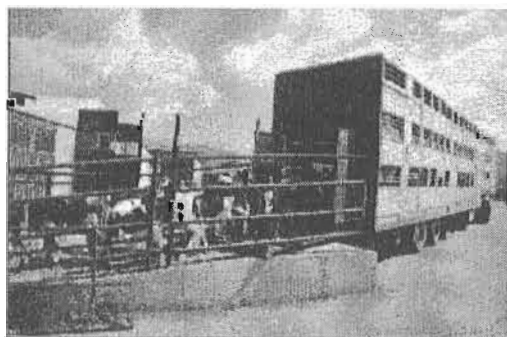
S obzirom na prirodne blagodati brdskih i planinskih krajolika Rakitna i podnožja Vran planine, u skladu sa stoljetnom tradicijom, Ante Pavković "Šišović" & sinovi izgradili su nekoliko farmi za uzgoj goveda, janjaca, svinja, a po potrebi i ostale stoke koja se prehranjuje sa zdravom prirodnom hranom.

Zbog nepreglednih planinskih i brdskih dolina, koje obiluju nezagađenom prirodnom hranom, zaposlenici farmi, za duge zimske dane osiguravaju dovoljne količine sijena, ječma, kukuruza, zobi i ostale hranjive dodatke čime prehranjuju stoku na svim farmama do nadolazećih proljetnih dana.

Zahvaljujući obiteljskoj tradiciji, te potrebi kupaca za ponudom izvorne kvalitete svježeg mesa, u Rakitnu je izgrađena suvremena klaonica koja zadovoljava stroge zahtjeve kod izgradnje i opremanja klaonice, zahtjeve sustava kvalitete, a poglavito HACCP-a, kako bi brojni kupci uvijek bili sigurni da je kod "Šišovića", osim prihvatljive cijene, kvaliteta i zdravstvena ispravnost svježeg mesa, najznačajniji kriterij Društva "Šišović" d.o.o. Proizvedeno svježe meso, osim što se prodaje zainteresiranim kupcima, prodaje se i u četiri vlastite prodavaonice, a njime se i opskrbljuju i druge prodavaonice na području F. BiH.

Društvo "Šišović" d.o.o., kako bi zadovoljilo zahtjeve kupaca i korisnika svojih usluga, uvodi sustav kvalitete koji je u skladu s međunarodnim standardima ISO 9000. S obzirom na stvarne mogućnosti i kapacitete klaonice, nakon dobivanja izvoznog broja, svježe meso plasirat će se i izvan F. BiH i same BiH.

Pripremio Vedran Markota

Šišović
RAKITNO

Zagrebačka banka BH d.d.
www.zaba.ba

Zagrebačka banka

Studentski račun Zagrebačke banke BH

Zagrebačka banka BH d.d. nudi jedinstvenu uslugu na bosanskohercegovačkom tržištu, Studentski račun, namijenjen redovitim i izvanrednim studentima, državljanima Bosne i Hercegovine koji studiraju u Bosni i Hercegovini ili inozemstvu.

Studentski račun otvara se Studentima predocjenjem indexa, osobne iskaznice i popunjene pristupnice.

Ovo je jedinstvena ponuda na financijskom tržištu namijenjena studentskoj populaciji uz koju je formiran paket tj. skup više proizvoda u jednoj ponudi.

Paket "Studentski račun" obuhvaća sljedeće proizvode i usluge:

- Studentski račun koji glasi na domicilnu valutu (konvertibilna marka)
- studentsku Maestro karticu
- ZABA SMS uslugu (omogućava putem SMS poruke na zaslonu tvog GSM uređaja, obavještavanje o promjeni na Studentskom računu. Obavijest stiže svakog dana ukoliko je dan ranije bilo promjena po Studentskom računu.)
- uskoro dostupna usluga ..... Zabafon (telefonsko bankarstvo)
- trajni nalog (prema želji klijenta).

Pogodnosti koje dobivate otvaranjem Studentskog računa

otvaranjem Studentskog računa...

... bez zaračunavanje naknade za vođenje računa

... dobivate cijeli paket usluga pomoću kojih možete brže i jednostavnije putem telefona, kartice i GSM uređaja rješavati svoje financijsko poslovanje, bez potrebe dolaska u banku.

... Vašoj obitelji postaje jednostavniji prijenos novčanih sredstava na Studentski račun korištenjem Zabafona, ili uz Trajni nalog.

Tako će Vam ostati više vremena za ostale aktivnosti, a svojom stipendijom, džeparcem i/ili zarađenim novcem moći ćete raspolagati u vrijeme i na mjestu koje Vam najviše odgovara.

Godišnja kamatna stopa po studentskom računu je stimulativna i iznosi 2 %.

Što je sve uključeno u Studentski račun?

Studentska Maestro kartica s kojom možete:

- kupovati na više od 2.000 prodajnih mjesta u BiH te na prodajnim mjestima u inozemstvu koja nose oznaku Maestro
- podizati gotovinu na preko 50 bankomata u BiH te na preko 800.000 bankomatima u inozemstvu koji nose oznaku Maestro
- podizati gotovinu u posebno označenim poslovnica banaka u zemlji i inozemstvu te uredima Hrvatskih Pošta i Srpskih Pošta
- na bankomatima Zagrebačke banke BH d.d. i Universal banke d.d. Sarajevo, bez zaračunavanja naknade podići gotovinu i provjeriti stanje na računu.

Sve informacije o Studentskom računu možete dobiti u Vama najbližoj poslovnici Zagrebačke banke BH ili na tel: 036/325-981.

Mario Gadžić, stručni suradnik na poslovima direktnog bankarstva Zagrebačke banke

GLAS ZA NOVI ŽIVOT

List «SEF» vas poziva da se i vi uključite u humanitarnu akciju prikupljanja sredstava za obnovu rodilišta u Mostaru. Svakog dana u porodilištu Mostar rađaju se bebe u uvjetima kojih se svi trebamo stidjeti. Oprema i smještaj su u očajnom stanju i samo uz snažnu volju novih majki i posebne napore ljecnika i sestara njegovim hodnicima odjekuje plač zdrave novorođenčadi. Pokrenuta akcija ima cilj prvenstveno nabaviti najmanje jedan od potrebna tri stola za rađanje i potaknuti sve da daju svoj doprinos pokušaju dovođenja porodilišta u dostojno stanje da u njemu na svijet dolaze nove generacije.

Doniranje možete izvršiti:

- za BiH, uplatom na račun Zagrebačke banke BH d.d. , broj žiro računa:

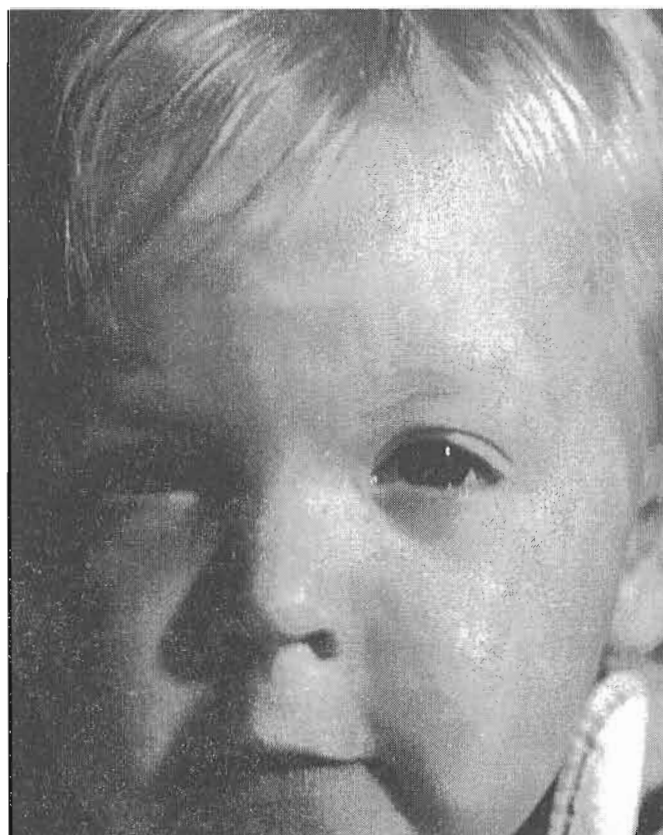
338-100-210-141-43-27, s naznakom: »Akcija za pomoć porodilištu u Mostaru«

- pozivom ili slanjem SMS poruke na broj 063/4996; cijena poziva je 1KM, SMS poruke se naplaćuju prema važećem cjeniku tarifnog modela.

I NA KONCU LIST «SEF» VAS JOŠ JEDNOM POZIVA:

»UKLUČITE SE!« I DAJTE SVOJ DOPRINO OBNOVI RODILIŠTA U MOSTARU!

Pomozite rađanju novog života!

Detaljne informacije o ovoj akciji i donatorima možete naći na Internet adresi www.zaprodiliste.tel.net.ba

ZABAVA, ZABAVA, ZABAVA...

Postoji nekoliko pravila, koja vrijede za brucoše u cijelom svijetu, pa tako i kod nas. S njima se slažu svi studenti starijih godina.

Donosimo vam 9 pravila za brucoše

Pravilo 1. Stariji student je u pravu!

Pravilo 2. Stariji student je uvijek u pravu!

Pravilo 3. U slučaju da je brucoš u pravu (što je sasvim nevjerovatno) - primjenjuje se Pravilo 1. ili 2.!

Pravilo 4. Stariji student ne spava na predavanju - on se samo odmara!

Pravilo 5. Stariji student ne pije - on samo degustira!

Pravilo 6. Stariji student nikad ne kasni - on redovito biva zadržan.

Pravilo 7. Stariji student nikad ne bježi s predavanja - njegova je odsutnost neophodno potrebna na drugom mjestu.

Pravilo 8. Nije potrebno misliti - stariji student u svakoj situaciji misli i za tebe!

Pravilo 9. Ako slučajno misliš - onda misli kao stariji student!

Kineskinje daju studentima popust

Prostitutke iz kineskoga grada Wuhana izazvale su poveliki šok u javnosti kada su onedavna počele studentima lokalnoga sveučilišta davati popust za svoje usluge. Studenti će tako tajlandsku masažu plaćati (preračunato) čak i za kineske prilike vrlo umjerenih 7,5 njemačkih maraka, a popust vrijedi i za sve druge vrste usluga. Ta dirljiva gesta dobre volje lokalnih prostitutki, koja je oglašena na izlozima trgovina i zidovima u blizini sveučilišta, obradovala je studente, ali je u nekim medijima naišla na žestoku osudu. Nije poznato, hoće li studenti za dobivanje popusta morati prostitutkama predočavati svoje indekse.

Vozio barsku stolicu 80km/h

Muškarac koji je barsku stolicu vozio 80 kilometara na sat završio je na sudu. John Salivan sa Novog Zelanda uspio je da preradi barsku stolicu u prevozno sredstvo, a nakon što ga je kroz predgrađe Taurange provozao brzinom od 80 kilometara na sat, završio je na sudu. Optužen je da je vozio neregistrirano vozilo, zbog svega je kažnjen sa 200 dana dobrotvornog rada. Saliven se branio tvrdeći da je bio pijan, a za vožnju u pijanom stanju, na Novom Zelandu kazna je manja

TALIJANKA

VODORAVNO:

1. Naziv lista koji čitate; Novčana jedinica RH
2. Skupiti oko nečega
3. Tip minijaturnog japanskog stabla; Kisik
4. Protiv; Gotovina (žarg.)
5. 4. i 1. samoglasnik; Hladno (njem.)
6. Jedinica za električni otpor; Slovenska novčana jedinica
7. Bivša talijanska novčana jedinica; Drugi, ostali
8. Sokolovka; Kvasina
9. Proricateljica, vračara; Najtanje slovo

OKOMITO:

1. Prostorija, odaja; Muško ime (anag. GOLE)
2. Društvena znanost (financije)
3. Britanska novčana jedinica; Sukob svjetskih razmjera
4. Čovjekov najbolji prijatelj (mn.); Ova; Prvo slovo abecede
5. Tip južno-korejskog automobila; Krsto Odak; Oto Reisinger
6. Utikač, utičnica
7. Nikal; Žensko ime
8. Amper; Činiti oštirim

Sastavila: Mijana Jurić	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
1.									1
2.									1
3.									1
4.									1
5.									2
6.									1
7.									1
8.									1
9.									1
	1	0	1	3	2	0	2	1	

Crna polja trebate obilježiti sami. Broj crnih polja u jednome retku odnosno stupcu označen je sa strane križaljke.

Da li znate?

1. Premda je Henry Heinz izumio ketchup od rajčica kakav danas poznajemo, Kinezi su već odavno imali umak koji su zvali «ke-tsiap». Usput rečeno, jeste li znali da službeni standard za kvalitetan ketchup zahtijeva da se ne smije curiti iz bočice brže od 0,00839 Km/h.

2. 1868. god. rikšu u Yokohami izumio je američki svećenik Jonathon Scobie, čija gospođa je imala bolesnu nogu. Prvi «vozači» rikše bili su siromašni Japanci koje je Scobie preobratio na kršćanstvo.

3. 1874. god. vojnik Walter C. Wingfield ukrao je indijansku igru i patentirao ju kao svoju. Nazvao ju je «spairistike» i postala je vjerojatno najpopularnijom igrom na otvorenom. Možda je poznajete po imenu «tenis».

4. 1865. god. anonimni američki inženjer izumio je leteći stroj koji nikada nije poletio. Sastojao se od kružnog okvira u koji je posebnim ormama bilo upregnuto deset orlova. Putnik je sjedio u središtu okvira i držao deset pari uzdi. Taj se pronalazak pojavio u ozbiljnom američkom znanstvenom časopisu.

5. 1868. god. u Londonu pokraj parlamenta postavljen je prvi semafor. Bile su to zelene i crvene plinske lampe postavljene na stupove, a njima su rukovali policajci. Svrha im je bila zaustaviti promet kako bi zastupnici mogli prijeći ulicu. Kakva drskost!

Šišović
RAKITNO

CERTIFIKAT ISO 9002

Rulmo
Mostar d.o.o.

- ◆ PROIZVODNJA FERT GREDICA
- ◆ PRODAJA SVIH VRSTA GRAĐEVINSKOG MATERIJALA
- ◆ USLUGE PRIJEVOZA
- ◆ NOVO U RULMU: Robna kuća robe široke potrošnje (u suradnji s FIS Vitez)

UPRAVA MOSTAR:

Bleiburških žrtava bb

Tel./fax: +387 36 321-680

Bijelo polje: 345-678

Buna: 480-250

Cim: 341-895

Cijene za ovo vrijeme!

duro
d.o.o. Ljubuški
PRODAJNI CENTRI

MOSTAR
Dr. Ante Starčevića bb
CENTAR 2
+387 333 440

duro
prodajni centar

LJUBUŠKI
Bana Jelačića bb
+387 39 830 200

MONET D.O.O. MOSTAR
REGIONALNI MREŽNI OPERATER

Cim-Mostar, BiH

E-mail: monet@mostar.com

www.monet-catv.com

Tel.: 00387(0)36 342 815

342 816

Fax.: 00387(0)36 342 817

CARPE DIEM

ISKORISTI DAN I BESPLATNO UGOVORI
STUDENTSKI RAČUN ZAGREBAČKE BANKE BH

Uz Studentski račun i Studentsku Maestro karticu poklanjamo ti mogućnost korištenja usluga:
trajni nalog, Zabafon - telefonsko bankarstvo i Zaba SMS bankarstvo.

Sve potrebne informacije možeš dobiti u svakoj poslovnici Zagrebačke banke BH d.d. ili na telefon 036 325 981.

Zagrebačka banka BH d.d.
www.zaba.ba

Zagrebačka banka